

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2014

Satu Vähämaa

LUKEMISEN ILOSTA INTOHIMOISEKSI HARRASTUSTOIMINNAKSI

Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminta 2007 -
2014

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2014| Sivumäärä 58

Ohjaaja: Olli Mäkinen

Satu Vähämaa

LUKEMISEN ILOSTA INTOHIMOISEKSI HARRASTUSTOIMINNAKSI – ITÄKESKUKSEN KIRJASTON LUKUPIIRITOIMINTA 2007 – 2014

Lukupiiritoimintaa on ollut olemassa 1700-luvulta lähtien. Suomessa lukupiiritoiminta nousi uudelleen suosituksi harrastukseksi 2000-luvun alussa. Nykyään lukupiirejä järjestetään monissa yleisissä kirjastoissa yksityisten lukupiirien ja verkkolukupiirien lisäksi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kertoa vuonna 2007 alkaneesta Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminnasta sekä kirjaston lukupiiriläisille vuonna 2013 tehdystä kyselytutkimuksesta ja sen tuloksista. Tavoitteena oli saada lukupiiriläiset osallistumaan lukupiirin kehittämistyöhön ja palvelujen tuottamiseen.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä on käytetty laadullisen kehittämistutkimuksen keinoja, osallistuvaa havainnointia ja benchmarkkausta. Tutkimus on toteutettu avoimena lomakehaastatteluna. Lomakkeita jaettiin 19 kappaletta kahden eri lukupiirin osallistujille ja vastauksia saatiin 17 kappaletta. Lisäksi neljää lukupiiriä vetävää kirjastoammattilaista haastateltiin sähköpostitse. Osallistuva havainnointi tapahtui ryhmän vetäjän ominaisuudessa.

Tutkimukseen osallistuneet lukupiiriläiset ovat tyytyväisiä kirjaston lukupiiritoimintaan. Harrastuksen koetaan tuottavan sekä iloa että sisältöä elämään. Toisaalta ideoita toiminnan elävöittämiseen annettiin runsaasti ja osa ideoista on jo toteutettukin yhdessä lukupiiriläisten kanssa. Esimerkkeinä voidaan mainita lukupiiriläisten ja kirjastohenkilökunnan yhteinen kirjavinkkauslehtinen sekä lukupiiriläisten tekemät aineistonäyttelyt.

Hyväkin palvelu tarvitsee päivittämistä. Asiakkaiden mielipiteitä ja ideoita kannattaa säännöllisesti kysyä. Tutkimus osoitti, että Itäkeskuksen nykyinen lukupiirimalli on toimiva ja lukupiirin jäsenet osallistuvat mielellään niin lukupiirin vetämiseen kuin lukupiiriblogin kirjoittamiseen. Lisäksi he suhtautuvat myönteisesti palveluiden kehittämiseen ja yhteistyöhön kirjastohenkilökunnan kanssa.

ASIASANAT:

lukupiirit, historia, yleiset kirjastot, kehittämistutkimus, palvelumuotoilu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Library and Information Service

2014 | Total number of pages 58

Instructor: Olli Mäkinen

Satu Vähämaa

FROM THE JOY OF READING TO A PASSIONATE HOBBY – READING GROUPS AT ITÄKESKUS LIBRARY 2007 – 2014

Reading groups have been in existence since the 18th century. In Finland reading groups became a very popular hobby at the beginning of the 21st century. Nowadays reading groups are organized at many public libraries in addition to private book clubs and online reading groups. The aim of this Bachelor's thesis is to describe the activities of the reading groups that began at Itäkeskus library in 2007 as well as to detail the results of the development study that was carried out in 2013 with the participants of two reading groups. The goal was to get reading group participants to take part in the development of reading group activities and to produce new library services together with library staff members.

The research method of this thesis is based on qualitative development study, participant observation and benchmarking. The qualitative data was acquired through a questionnaire that was given to 19 members of the two reading groups. Seventeen responses were received. In addition, four librarians who host reading groups were interviewed via e-mail. The observation was carried out by a reading group leader.

According to the study, all participants were satisfied with Itäkeskus library's reading group activities. The participants felt that the gatherings brought joy and meaning to their lives. On the other hand many new ideas were given regarding ways to improve library services. Some of the ideas have already been put into practice such as a leaflet of book recommendations put together by reading group participants and library staff. Some book displays have been made by the reading group members as well.

It is worthwhile asking for regular feedback and ideas from patrons in order to improve library services. This study revealed that Itäkeskus library's reading group model functions well and participants willingly take part in leading group meetings as well as contributing to the reading group's blog. Furthermore, they demonstrated a positive attitude towards developing library services collaborating with library staff.

KEYWORDS:

reading groups, book clubs, history, public libraries, development research, service design

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LUKUPIIRIN HISTORIAA	8
2.1 Lukupiiritoiminnan alku Euroopassa ja Amerikassa	8
2.2 Lukuharrastus Suomessa	9
3 LUKUHARRASTUKSEN EDISTÄMINEN KIRJASTOSSA	13
3.1 Kirjaston sivistystehtävä	13
3.2 Lukupiirin määritelmä	14
3.3. Lukupiiritoiminnan monimuotoisuus	14
4 LUKUPIIRITOIMINTA ON ENEMMÄN KUIN KIRJAPUHEtta	17
4.1 Aiempia lukupiiritutkimuksia	17
4.2 Lukupiirimallia Amerikasta	18
4.3 Erilaisten lukupiirien vertailua	21
4.3.1 Nuorten lukupiiri, Itäkeskuksen kirjasto, Leena Nurmela	22
4.3.2 Genrelukupiirit, Pasilan kirjasto, Matti Järvinen	22
4.3.3 Avoin lukupiiri, Vallilan kirjasto, Jenni Koskenkorva ja Paula Laaksonen	23
4.3.4 Aikuisten lukupiiri, Itäkeskuksen kirjasto, Mari Lähteelä	24
5 ITÄKESKUKSEN KIRJASTON LUKUPIIRITOIMINTA 2007 - 2014	26
5.1 A4:n taika eli miten kaikki alkoi	26
5.2 Toiminta hakee muotoaan ja vakiintuu	27
5.3 Muutoksia ja eriytymistä	28
5.4 Itäkeskuksen lukupiirit nyt	29
6 LUKUPIIRILÄISILLE TEHTY TYYTYVÄISYYSKYSELY	32
6.1 Tutkimuksen tarve	32
6.2 Tutkimuksen teoria ja laatu	32
6.3 Tutkimuskysymysten analysointia ja tutkimuksen toteutus	34
7 KYSELYN TULOKSET	36
7.1. Lukupiirin merkitys osallistujille	36
7.2 Vaatimukset lukupiirin pitäjälle	37
7.3 Lukupiirin muutostarpeet	38
7.4 Lukupiirikirjojen valinta	39

7.5 Lukupiiriläisten rooli sisällön rakentamisessa	40
7.6 Lukupiiriblogin kirjoittaminen	42
7.7 Lukupiirin syvin olemus	43
7.8 Kaunokirjallisuuteen liittyvien sisältöpalvelujen kehittämisideoita	44

8 SAATUJEN KEHITTÄMISIDEOIDEN TOTEUTUS **46**

8.1 Kehittämisideoiden pohdintaa	46
8.2 Lukuvalmennuksen käynnistyminen	47
8.3 Lukuhelmiä–lehtinen	48
8.4 Lukupiiriläisten tuottamat näyttelyt, tapahtumat ja vinkkaus	49

9 YHTEENVETO JA POHDINTA **50**

LÄHTEET **56**

LIITTEET

- Liite 1. Kirje lukupiiriläisille
- Liite 2. Tutkimuskyselylomake
- Liite 3. Itäkeskuksen kirjaston blogi, ”Lukupiiriläinen blogga”
- Liite 4. Lukupiiriohjelma kevät 2014
- Liite 5. Lukuhelmiä –lehtinen

KUVAT

Kuva 1. Lukupiirin löytämiseen käytetyt kanavat	37
Kuva 2. Vetovastuu lukupiiriläisillä	41
Kuva 3. Suhtautuminen lukupiiriblogiin	43

1 JOHDANTO

Lukupiiritoiminnalla on pitkä historia, joka ulottuu 1700-luvulle. Lukemista ja lukukokemuksesta keskustelua on harrastettu kautta vuosisatojen eri muodoissa. Suomessa lukupiiriharrastuksesta on tullut eräänlainen muoti-ilmiö 2000-luvulla. Lukupiiritoimintaa järjestetään monissa kirjastoissa mutta yhtä yleistä on koontua yksityisiin ystäväryhmiin kirjakeskustelun ja seurustelun merkeissä. Internetin kautta erilaisiin lukupiireihin voi osallistua myös verkossa.

Yleisten kirjastojen palvelut ja perinteinen kirjastotyö ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenien aikana merkittävästi. Kirjastot eivät palvele ihmisiä hyvin pelkinä kirjavarastoina. Toisaalta kirjasto on menettänyt asemaansa tiedonvälitysmopolina. Internet on lähes kaikkien ulottuvilla. Kirjastotyö tulee muuttumaan entisestään, kun e-aineistot yleistyvät. Kirjastojen on löydettävä uusia tapoja tehdä itsensä yhteiskunnallisesti tarpeelliseksi.

Lukupiiritoiminta on osa yhteisöllistä, asiakaslähtöistä ja henkilökohtaista kirjastopalvelua. Siinä yhdistyvät harrastus, tiedonvälitys, kirjakeskustelu ja aito vuorovaikutus. Perinteisellä lukupiiritoiminnalla on edelleen kysyntää ja uusia kirjallisia palvelumuotoja kehitetään jatkuvasti. Ikäaikaisella harrastuksella on edelleen paikka kirjallisuutta rakastavien ihmisten sydämissä, sillä mielipiteiden jakaminen luetusta kirjasta moninkertaistaa lukuelämyksen ja lisää yleissivistystä.

Tässä opinnäytetyössä kerrotaan vuonna 2007 alkaneesta Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminnasta, kirjaston kahdelle lukupiirille tehdystä kehittämistutkimuksesta ja sen tuloksista. Lukupiiritoiminnan täytyy olla osallistujia inspiroivaa, miellyttävää ja elämyksellistä. Jotta harrastustoiminta pysyisi elävänä, on hyvä kartoittaa toimintaa ja kysyä osallistujien mielipiteitä ja kehittämisideoita. Hyväkin lukupiiri voi monesta eri syystä kuihtua ja menettää kiinnostavuutensa.

Tutkimuksen tavoite on selvittää, mitä mieltä Itäkeskuksen kirjaston lukupiiriläiset ovat nykyisestä toiminnasta ja kaivataanko siihen muutoksia. Tavoitteena oli saada osallistujilta ideoita toiminnan kehittämiseen ja toteuttaa niitä yhdessä heidän kanssaan. Toimintaan ollaan tyytyväisiä mutta myös kehittämisideoita

saatiin paljon. Niistä on osa jo toteutettu ja lähitulevaisuudessa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan lisää.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu lukupiiritoiminnan historiasta ja sen kehittymisestä sekä monimuotoisen lukupiiritoiminnan vertailusta Suomessa ja erityisesti Amerikassa. Tutkimuksessa pohditaan myös toiminnan tulevaisuutta ja sen muuttumista uudenaikaisiksi kirjallisiksi palvelumuodoiksi. Aiempi lukupiiritutkimus niin Suomessa kuin maailmalla on keskittynyt muun muassa toiminnan sosiaalisiin piirteisiin ja kirjallisuuden merkitykseen ihmisen hyvinvoinnille. Viimeisin ja toistaiseksi kattavin suomalaisista lukupiireistä tehty tutkimus on vuonna 2013 ilmestynyt Suvi Aholan (2013b) väitöskirja *Lukupiirien Suomi*, jossa käydään läpi lukupiirien historiaa ja kuvataan laajasti lukupiiritointia sen kaikissa muodoissa.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullisen kehittämistutkimuksen keinoja, osallistuvaa havainnointia ja benchmarkkausta. Kehittämistutkimuksen ja toimintatutkimuksen ero on siinä, että toimintatutkimuksen kohteena on ryhmä ja sen toiminta, kun taas kehittämistutkimuksessa tutkitaan palveluita, prosesseja ja toimintoja. (Kananen 2012, 41.) Toimintatutkimusmenetelmä toteutuu työssä siten, että tutkittavan ryhmän toimintaa havainnoidaan ryhmän vetäjän roolissa. Kehittämistutkimusmenetelmä toteutuu, kun työssä tutkitaan kirjaston palvelua, jota halutaan parantaa. Tutkimusote on laadullinen ja toteutustapa on lukupiiriläisille osoitettu avoin lomakehaastattelu. Lomakkeita jaettiin 19 kappaletta ja vastauksia saatiin 17 kappaletta. Lisäksi neljää lukupiiriä vetävää kirjastoammatilaisista on haastateltu sähköpostitse.

Tutkimus lähtee liikkeelle historiaosuudesta luvussa kaksi. Luku kolme käsittelee kirjaston roolia lukuharrastuksen edistämisessä ja lukupiiritoiminnan monimuotoisuutta. Luvussa neljä avataan lukupiiritutkimusta ja verrataan erilaisia lukupiirejä keskenään. Viides luku esittelee Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritointia ja kuudes luku avaa lukupiiriläisille tehtyä tutkimusta. Tutkimuksen tulokset ja kehittämisideoiden toteutus käsitellään luvuissa seitsemän ja kahdeksan. Viimeisessä luvussa pohditaan tutkimuksen lopputulosta ja hyödyllisyyttä.

2 LUKUPIIRIN HISTORIAA

2.1 Lukupiiritoiminnan alku Euroopassa ja Amerikassa

Lukupiiritoiminnan juuret juontavat kauas maailmanhistoriaan, ehkä kauemmas kuin heti uskoisi. Ennen kuin ihmiset oppivat tuottamaan kirjoitusta he kertoivat toisilleen tarinoita. Suullinen perimätieto tallensi uskonnollisia kokemuksia, historiaa ja ihmisten elämää. Lukutaidon yleistyessä ihmisille oli luonnollista kokoontua yhteen, joko kuuntelemaan yhden ääneen luentaa tai lausuakseen kirjoituksia vuoronperään. Lukemisen lisäksi kuullusta tekstistä keskusteltiin. (Ahola 2013a, 13 - 15.)

Antiikin ajan oppilaitoksissa oppiminen tapahtui yhden lukiessa ääneen kun muut ahersivat hiljaa. Keskiajan luostarit olivat kirjallisia ja älyllisiä yhteisöjä, joissa luettiin ääneen ja opittiin keskustellen. Toiminta lienee ollut mallina ranskalaiselle markiisitar de Rambouilletin 1600-luvun alussa Louvren lähetyville perustamalle kirjalliselle salongille, jota pidetään ensimmäisenä laatuaan. Saloonkiin saivat tulla niin naiset kuin miehetkin, ja ohjelmaan kuului aloittelevien kirjailijoiden tekstien lukua ja kritiikin antamista. Myös politiikasta ja kirjallisuudesta keskusteltiin. (Ahola 2013a, 14 - 18.)

Samantapaisia kirjallisia yhteisöjä alkoi 1700-luvun lopulla syntyä myös muissa Euroopan suurissa kaupungeissa. Alkuun salongeissa kävivät vain ylhäisö ja aatelistet mutta melko pian myös alemmat säädyt saattoivat perustaa omia piirejään, mikä johtuu lukutaidon yleistymisestä sekä paino- ja paperiteollisuuden kehityksestä. Pohjoismaihin kirjalliset salongit tulivat 1800-luvun alussa. (Ahola 2013a, 14 - 18.)

Varsinaisten lukupiirien historian alkuaika sijoittuu 1700-luvun puoliväliin. Lukupiirit syntyivät Euroopan kaupunkien porvareiden keskuudessa. Kirjoja tilattiin ja luettiin yhdessä. Kokoontumisissa puitiin ajankohtaisia asioita ja väiteltiin filosofisista aiheista. Lukemisen tapa muuttui lukupiiritoiminnan myötä. Aiemmin ihmiset olivat tottuneet lukemaan yhtä ja samaa kirjaa moneen kertaan kuten esimerkiksi Katekismusta ja virsikirjaa. Tarkoituksena oli ollut tekstin ulkoaop-

piminen ja ääneen luku oli tavallista. Tätä lukutapaa kutsuttiin intensiiviseksi lukutavaksi. (Tunturi 2010, 62 - 66.)

Lukuseuroissa luettiin monia eri kirjoja, joskus nopeassakin tahdissa. Uusia kirjoja etsittiin ahkerasti ja myös sanomalehtien lukeminen yleistyi. Lehtien ja kirjallisuuden parissa alettiin viihtyä ja lukemisen kautta saatiin yhteisiä keskustelun aiheita. Lukutapa muuttui ekstensiiviseksi. Ihmisissä syntyi lukuhalu ”Lese-lust” ja lukeminen yleistyi keskiluokan ja erityisesti naisten keskuudessa, mikä aiheutti aikalaisissa myös ristiriitaisia tunteita. Oli epävarmaa, oliko lukemisen aiheuttama hurmio ihmisille suotavaa. (Tunturi 2010, 62 - 66.)

Naisten rooli lukupiiritoiminnan ylläpitäjänä korostui 1800-luvun alusta. Yhteiskunnalliset muutokset vapauttivat naiset liikkumaan kodin ulkopuolelle ja kokoontumaan keskenään, ja hyvin usein tämä tapahtui kirjallisuuden äärellä. Eri-tyisesti Yhdysvalloissa valkoisten naisten lukuseurat yleistyivät sisällissodan jälkeen (1861 - 1865) voimakkaasti. Kokoontumisissa puitiin kirjallisuuden ohessa poliittista tilannetta ja yhteiskunnallisia asioita. Toisen maailmansodan aikaan lukupiirit niin ikään kukoistivat mutta selvä taantuminen tapahtui 1960-luvulla, kun joukkoviestinten tarjoama anti vei ihmisten mielenkiinnon toisaalle. (Mikkonen 2011, 13 - 14.)

Amerikassa lukupiiri-innostuksen sai aikaan kuuluisa afroamerikkalainen televisio- ja mediapersoona Oprah Winfrey luotuaan suosituksen vuosia pyörineen talk-show -lukupiirinsä 1996. Winfreyn merkitystä kirjallisuuden ja kirjailijoiden markkinoimisessa ei voi kiistää. (Nishikawa 2006, 652 - 654.) Nykyään kirjan paikasta ihmisten vapaa-ajan viihdykkeenä kilpailee erityisesti sosiaalinen media pelimaailmoineen. Toisaalta lukupiirien suosio yhteisöllisyyttä suosivassa ajassamme ei ole laantunut vaan oikeastaan kasvanut.

2.2 Lukuharrastus Suomessa

Suomalaisten kirjallistuminen eli kirjoitettuihin teksteihin tutustuminen on alkanut jo 1500-luvulla. On olemassa esimerkkejä, joissa talonpojat ovat 1600-luvulla kirjoittaneet muistiin elämänvaiheitaan. Toisaalta on totta, että lukutaito oli vielä 1900-luvun alussa paikoitellen puutteellista, ellei olematonta. Kuitenkin jo kah-

densadan vuoden ajan lukemisen merkitystä ihmisen kasvulle ja kehitykselle on pidetty Suomessa erittäin tärkeänä. Lukupiirit ovat osa suomalaista lukemisen historiaa. (Ahola 2013a, 54 - 55.)

Suomessa lukuseuratoiminta alkoi 1760-luvulla, kun Pohjanmaalla syntyi Suomen ensimmäisenä lukupiirinä pidetty ”kirjasosieteetti”. Osallistujat olivat tärkeissä viroissa toimivia miehiä. Tämä sosieteetti oli ainutlaatuinen, sillä samalaista toimintaa ei vielä ollut virallisesti Ruotsissa tai Saksassakaan. Englannissa toimi jo 1700-luvun alkupuolella kirjapiirejä, joita kutsuttiin nimillä ”Book Club” tai ”Book Society”. (Mäkinen 1997, 141 - 142.)

Aholan mukaan lukupiiri-ilmiö liittyy erityisesti Pohjanmaahan, sillä juuri tällä alueella oli läheisimmät suhteet Ruotsin kautta muuhun maailmaan ja myös Suomen olojen kehittäminen alkoi Pohjanmaalta. Uskonnollisilla liikkeillä oli suuri vaikutus lukuinnostuksen leviämiseen, sillä kristilliset kirjoitukset olivat lähes ainoita saatavilla olevia tekstejä. Lukuseuratoiminta kiihtyi Suomen Kansanvalistusseuran perustamisen jälkeen vuonna 1874. Lukuseurat levisivät pitkin Suomen rannikkoa Tornioista Porvooseen ja Helsingistä Viipuriin, ja ne saivat 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa kirjastomaisia piirteitä. (Ahola 2013a, 20 - 22.)

Esimerkiksi Viipurin kaupunginkirjastoa edelsi yliopettaja August Wilhelm Tappen 1806 perustama lukuseura. Vuonna 1807 lukuseuran jäsenten ja muiden Viipurin kaupungissa asuvien yksityisten ihmisten kirjat kerättiin kaupunkilaisten yhteiskäyttöön. (Vasenius 1997, 5.) Vuonna 1808 Viipurin kirjasto perustettiin kaupungin raatihuoneen lahjoittamiin kahteen huoneeseen. Kokoelma piti sisälleen venäjän ja saksankielistä kirjallisuutta, joten rahvaalla ei juuri ollut kirjaston kokoelmista iloa, vaikka käyttöoikeus heillä olikin. (Laakso 2011, 26.)

1800-luvun alusta Suomessa toimi myös ammatillista ja tieteellistä kirjallisuutta levittäviä ”fakkilukuseuroja” lääkäreille, teologeille ja juristeille. Näin kallis ja vaikeasti saatava ammattikirjallisuus oli monien ulottuvilla. Lukuseuratoiminta hiiptui hetkellisesti 1830-40 -luvuilla suuriruhtinaskunnan sensuurisäädösten vuoksi. Toisaalta kirjojen saaminen helpottui, kun kirjakaupat ja kirjastot yleistyivät.

Seuraavaksi lukupiiritoiminta elpyi uuteen kukoistukseen yhdistystoiminnan heittämissä kautta. Kaupunkeihin syntyneet hyväntekeväisyyttä harrastavat ”rouvasväenyhdistykset” ylläpitivät kirjakeskustelua ompeluseuratoiminnan ja orpojen auttamisen ohella 1800-luvun puolivälissä. (Ahola 2013a, 22 - 26.)

Oma lukunsa lukupiirien historiassa on suomenmielisten kulttuurimiesten ja -naisten muodostamalla Lauantaiseuralla 1830-luvulla. Seuraan kuuluivat muun muassa Runebergit, J.V. Snellman, J.J. Nervander ja Z. Topelius monien muiden mukana. Kyseessä oli vapaa yhteenliittymä, jossa ilman vakituista tapauspaikkaa tai ajankohtaa kokoonnuttiin opiskelemaan suomen kieltä, keskustelemaan kirjallisuudesta, filosofisista ja yhteiskunnallisista aiheista, joskus kiiwaaseenkin sävyyn. Lauantaiseuraan tilattiin kirjoja, niitä lainattiin ja lukijan tuli aina selostaa lukemansa kirjan sisältö. Kokoonumisissa oli tarjolla syötävää ja juotavaa. (Havu 1945, 29 - 32.)

Lisäksi lukupiiritoimintaa tai sen kaltaista yhteen kokoontumista kirjallisuuden äärellä ovat järjestäneet monet kirjailijat kuten esimerkiksi Minna Canth Kuopiossa Oras-seuran nimissä 1800-luvun lopulla ja nuori lukiolainen Olavi Paavolaisten Torstai-seuran merkeissä Helsingissä vuonna 1921. Torstai-seura muotoutui pian Tulenkantajat-nimiseksi runoilijaryhmäksi, johon kuuluivat 1900-luvun alkupuoliskon kuuluisimmat nuoret kirjailijat Katri Valasta Lauri Viljaseen ja Mika Waltarista Saima Harmajaan. (Ahola 2013a, 36, 47.)

Myös opiskelijoiden osakunnat harjoittivat kirjallisuuden äärelle kokoontumista. Tunnetuin ja pitkäikäisimpiä näistä osakuntien lukupiireistä on kirjailija Maila Talvion pitämä Satakuntalaisten ylioppilaiden lukupiiri, joka kokoontui Helsingin Linnunlaulun huvilassa vuosina 1907-1925. Lukupiiri-illoista pidettiin pöytäkirjaa, johon merkittiin käsitelty kirjallisuus osallistujakommentteineen, kokoontumisen ohjelma luennoitsijavierailijoineen ja muita kiinnostavia anekdootteja. (Torstai-illoja 1926.)

Linnunlaulun lukupiiri halusi kokoontua jonkin arvokkaan ja henkisesti kasvattavan asian äärelle. Kirjallisuudeksi valikoituivat teokset, jotka vaativat lukijoiltaan paneutumista ja vaivannäköä. Piirissä luettiin klassikoita, näytelmiä, suomalais-

sia kirjailijoita ja yhteiskunnallisia kirjoja. Ajanvietekirjallisuus ei ollut lukulistalla. Piirissä vieraili kuuluisia asiantuntijoita ja taiteilijoita, ja kokoontumisten sisällön rakentamiseen oli nähty paljon vaivaa. (Torstai-iltoja 1926.)

Lukupiiritoiminta on nykyään monipuolista ja helposti ihmisten saavutettavissa. Yleisissä kirjastoissa toimii erilaisia lukupiirejä, ystävät kokoontuvat yhteen puhelemaan kirjoista illanvieton yhteydessä ja internet tarjoaa väylän kirjallisten mielipiteiden vaihdolle. Vuosikymmenten hiljaiselon jälkeen lukupiiritoiminta on nyt muodissa ja muuttumassa kirjastoissa uudenaikaisiksi kirjallisiksi palvelumuodoiksi.

3 LUKUHARRASTUKSEN EDISTÄMINEN KIRJASTOSSA

3.1 Kirjaston sivistystehtävä

Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminta alkoi syksyllä 2007. Kirjastossa pohdittiin tuolloin, kuuluuko lukupiiritoiminta peruskirjastotyön sisältöön. Ajateltiin, ettei kirjaston henkilökunnalla ole aikaa lukupiirin kaltaisen harrastustoiminnan järjestämiseen. Aineistoihin tutustuminen ja kokoontumisten organisointi vaativat paljon aikaa ja vaivaa. Kenties pelkona oli myös se, että uusien toimintamallien salliminen johtaa harkitsemattomien palveluideoiden vyöryyn kiristyvien resursien kurimuksessa.

Ajat ovat muuttuneet ja tulevaisuuden kirjastotyö keskittyy uusien palvelumuotojen kehittämiseen, myös yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Työn perinteinen kokoelma- ja logistiikkapainotteisuus sekä rutiininomainen asiakaspalvelu vähenivät. Heinisuo ym. toteavat, että tulevaisuuden kirjasto on hybridikirjasto eli monien eri asioiden yhdistelmä. Fyysisen kirjastotilan lisäksi on olemassa virtuaaliverkko ja ihmiset voivat valita parhaan ajan ja tavan käyttää kirjastoa, jonka palvelutarjonnasta löytyy jokaiselle jotakin. (Heinisuo ym. 2004, 11.) Näin on jo tapahtunut. Kun puhutaan kirjastojen tulevaisuudesta, kukaan ei osaa arvioida, miten paljon ja kuinka nopeasti kirjastotyö muuttuu lähivuosina.

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 määrittelee kirjastojen ydintehtäväksi kansalaisten tiedonhallintataitojen kehittämisen. Kirjasto on tila, jossa erilaiset ihmiset ja ryhmät kokoontuvat, jossa järjestetään tapahtumia ja yhteisöllisyys korostuu. Erilaisten sisältöjen syvällinen tuntemus on oleellista myös kaunokirjallisuuden osalta, ja kirjastohenkilökunnalta vaaditaan monenlaisia opettamis- ja opastustaitoja. (Opetusministeriö 2009, 13 - 15.)

Kirjastolain (4.12.1998/904) toisessa pykälässä säädetään yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelusta seuraavasti:

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistyksen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.

Lukupiiritoiminta on luonteva osa nykyaikaista kirjastopalvelua. Se luo yhteisöllisyyttä, ylläpitää lukuharrastusta ja lisää kansalaisten yleissivistystä. Sillä on lisäksi syrjäytymistä ja yksinäisyyttä estävä vaikutus.

3.2 Lukupiirin määritelmä

Lukupiirin voi oikeastaan määritellä sen mukaan, millaisesta lukupiiritoiminnasta on kyse. Jokainen piiri on erilainen ja sillä on omat tietoisesti luodut tai kirjoittamattomat sääntönsä. Perinteisesti ajateltuna lukupiiri on yhteisö, jonka muodostavat ihmiset, jotka haluavat puhua yhdessä lukemistaan kirjoista. (Matero ym. 2010, 7.) Mikkonen yhdistää edelliseen määritelmään säännölliset kokoontumiset ja määrittelee lukupiirin omassa tutkimuksessaan pienryhmäksi. (Mikkonen 2011, 12.)

Tämä opinnäytetyö kuvaa yleisen kirjaston, ja erityisesti Itäkeskuksen kirjaston, lukupiiritoimintaa ja kehityskaarta. Yksityisten ihmisten järjestämää lukupiiritoimintaa ei käsitellä. Oma määritelmäni lukupiiritoiminnalle on hyvin yksinkertainen: kirjallisuutta rakastavat ihmiset kokoontuvat yhteen puhumaan kirjoista tietyssä aikana, tietyssä paikassa. Kuvatuissa lukupiireissä paikka on kirjaston kokoushuone ja kokoontumiset tapahtuvat kerran kuukaudessa. Lukupiiriin ovat tervetulleita kaikki kirjoista ja kirjallisuudesta kiinnostuneet ihmiset, jotka haluavat keskustella lukemastaan tai ottaa osaa toimintaan pelkästään kuuntelemalla.

3.3. Lukupiiritoiminnan monimuotoisuus

Nykyään lukupiiritoiminnan sisältö kirjastoissa on monenkirjavaa. Mäkelä määrittelee kirjavinkkauksen olevan kirjan sisällön avaamista ja teoksen houkuttelevaa kuvaamista fiktion keinoin. (Mäkelä 2003, 7.) Kirjavinkkausta tapahtuu automaattisesti lukupiirissä kirjallisuudesta keskusteltaessa ja lukupiirikirjoja valittaessa. On myös melko tavallista, että ulkopuolinen kirjavinkkari tulee lukupiiriin vieraaksi kertomaan esimerkiksi tietyn vieraamman kirjallisuusgenren teoksista. Kirjastot pitävät blogeja, jotka keskittyvät yleisten kirjastoaiheiden lisäksi kirjallisuuteen. Itäkeskuksen kirjastossa seniorilukupiiriläiset sekä alustavat lukupiire-

jä, että kirjoittavat halutessaan blogin lukupiirikirjasta ja kokoontumisesta. (Lukupiiriläinen bloggaa 2014.)

Ihmisten välinen kanssakäyminen ja sosiaalinen elämä ovat jo pitkälti siirtyneet verkkoon ja sosiaaliseen mediaan. Lukupiiriäkin voi harrastaa kotisohvalla netin kautta. Kuten Ahola (2013a, 105 - 110) toteaa, verkossa on lukematon määrä erilaisia yksityisten, yhdistysten ja yritysten perustamia internet-lukupiirejä. Jos Suomi on liian pieni maa kirjakeskustelulle, voi sujuvasti liittyä myös kansainväliseen lukupiirikeskusteluun.

Yksi tunnetuimmista verkkolukupiireistä oli Helsingin Sanomien Kirsi Pihan lukupiiri, jonka blogia luki ja kommentoi vuonna 2009 keskimäärin kolme tuhatta kävijää viikossa. Pihan piiri toimi vuodesta 2008 vuoteen 2011. Verkkolukupiiriä eivät sido aika, paikka tai säännöllinen osallistuminen. Nimettömänä voi kommentoida vapaasti ja mielipide leviää kauas. Verkossa viihtyminen on pääasia. Myös internet-lukupiirit menettävät kiinnostavuutensa, ellei sisältö, vetäjä tai yhteishenki enää tuota tyydytystä. (Ahola 2013a, 105 - 110.)

Perinteisten kaunokirjallisuuslukupiirien lisäksi kirjastoissa kokoontuu kirjallisuuden eri genreihin keskittyviä lukupiirejä kuten esimerkiksi Helsingin Pasilan kirjaston dekkari- ja fantasialukupiirit (Helsingin kaupunginkirjaston www-sivut 2014). Käsityöt ja ääneen lukemisen yhdistävä Novellikoukku aloitettiin Helsingin Viikin kirjastossa helmikuussa 2013, jonka jälkeen se on lähtenyt kiertämään muissakin kirjastoissa. Novellikoukun voi katsoa pohjaavan historialliseen ompeluseuratoimintaan ja sitä kautta lukupiirin historiaan. Yhden lukiessa ääneen muut tekevät käsitöitä omaksi ilokseen tai hyväntekeväisyyteen. (Serkola 2014, 8.)

Lukupiiritoiminnaksi on nimetty myös vuonna 2009 tehty Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tekemä pilottiprojekti, jonka tavoite oli järjestää yhteistyössä Seinäjoen kaupungin palvelukeskuksen ja kaupunginkirjaston kanssa virikkeellistä toimintaa muistihäiriöisille vanhuksille. Kerran viikossa viiden viikon ajan opiskelijat viettivät tunnin vanhusryhmän kanssa lukien heille ääneen, soit-

taen heille musiikkia ja esitellen erilaista kirjastomateriaalia tiettyyn aiheeseen liittyen. Samalla harjoiteltiin vuorovaikutustaitoja. (Vuoto 2010.)

Novellikoukku ja muistisairaiden vanhusten lukupiiri vievät perinteistä lukupiiri-toimintaa uuteen suuntaan. Ne ovat kirjastojen uusia kirjallisia palvelumuotoja, jotka ovat muuttaneet kirjastotyön sisältöä. Näissä palveluissa ei myöskään keskitytä kirjallisuudesta puhumiseen vaan enemmänkin siitä nauttimiseen kuuntelemisen ja elämysten kautta. Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminnassa korostuu perinteisen kirjakeskustelun lisäksi lukupiiriläisten aktiivinen rooli ja toinen toisiltaan oppiminen. Näihin aiheisiin keskitytään tarkemmin tehdyn tutkimuksen tulosten yhteydessä.

4 LUKUPIIRITOIMINTA ON ENEMMÄN KUIN

KIRJAPUHETTA

4.1 Aiempia lukupiiritutkimuksia

Toistaiseksi kattavin ja laaja-alaisin Suomessa tehty lukupiiritutkimus on Suvi Aholan vuonna 2013 julkaistu väitöskirja, *Lukupiirien Suomi: Yhteisöllistä lukemista 149 suomalaisessa lukupiirissä 2009*. Siinä käydään läpi lukupiirien historiaa ja kuvaillaan laajasti suomalaista lukupiiritoimintaa kaikissa muodoissa. Ahola pohtii lukupiiriläisten tapaa hahmottaa kirjallisuutta ja toimia ryhmissä. Lisäksi väitöskirjassa esitellään kenttätutkimus, jossa Ahola osallistui kymmenen lukupiirin kokoontumisiin vuosina 2010 - 2011 havainnoidakseen lukupiiritoiminnan sisältöä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. (Ahola 2013b.)

Ahola on käyttänyt tulostensa vertailumateriaalina amerikkalaista Elizabeth Longin tutkimusta *Book Clubs – Women and the Uses of Reading in Everyday Life* (2003, The University of Chicago Press) sekä englantilaista Jenny Hartleyn ja Sarah Turveyn lukupiirikyselytutkimusta *The Reading Groups Book* (2002, Oxford University Press). Aholan mukaan Longin tutkimuksen kohderyhmänä olivat naislukupiirit Teksasissa, ja tutkimuksessa kartoitettiin lukemisen merkitystä yksilöön sekä toiminnan sosiaalisia piirteitä. Hartleyn ja Turveyn tutkimus kattoi koko Ison Britannian ja sisälsi vastaukset lukupiiritoiminnan perimmäisiin kysymyksiin, kuten muun muassa miksi liittyä lukupiiriin, keitä lukupiirissä käy ja miten kirjakeskustelua käydään. (Ahola 2013b, 9.)

Anna Mikkosen vuonna 2011 tehty pro gradu -tutkielma, *Lukupiirin lumous – lukemisen sosiaalinen ulottuvuus lukupiireissä*, keskittyy lukemisen sosiaalisiin piirteisiin, kirjakeskustelun analyysiin ja lukupiirin jäsenten väliseen kanssakäymiseen. Tutkimuskohteena on yksi kirjastojohtoinen ja yksi yksityinen ystävälukupiiri. Kirjastolukupiiri eroaa ystäväpiiristä siinä, että sen toiminnassa on enemmän säännönmukaisuutta ja pääosassa on kirjakeskustelu. Ystäväpiirin kokoontumiset keskittyvät enemmän mukavaan yhdessäoloon ja harhapolut keskusteluissa sallitaan. (Mikkonen 2011.) Vaikka kirjallisuus onkin lukupiireissä

pääosassa, kirjakeskustelun, mielipiteiden vaihdon ja neutraalin sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi lukupiireissä voi syntyä aitoja ystävyssuhteita ja tiiviitä yhteisöjä. (Mikkonen 2011, 8, Rehberg Sedon 2002, 16, 19 - 20 mukaan).

Eeva-Liisa Korhonen (2013) pohtii opinnäytetyössään *Kirjaston lukupiirit – kiinnostavatko vain senioreita* sitä, ketkä kiinnostuvat lukupiiritoiminnasta. Vaasan kaupunginkirjastoon sijoittuvassa tutkimuksessa käy ilmi, että lukupiireissä käyvät enimmäkseen yli 60-vuotiaat naiset. Osallistujat ovat tyytyväisiä toimintaan, mutta lisää osallistujia, eritoten miehiä, kaivataan mukaan. Markkinoinnin puute aiheuttaa sen, ettei palvelua tunneta, eikä osallistujia tule lisää. Korhosen työssä nousevat esille myös lukupiirin vetäjien koulutus ja vuorovaikutustaidot. Lukupiirin vetäjille annettavassa koulutuksessa kouluttajina toimivat kokeneet lukupiirien vetäjät sekä kaksi kirjailijaa. Lisäksi Vaasan yliopiston lehtorit opettivat viestintä ja vuorovaikutustaitoja sekä ryhmän ohjaamista. (Korhonen 2013.)

Anneli Suovan (2009) opinnäytetyö, *Erään kirjallisuuspiirin muotokuva*, käsittelee kirjallisuuden ja lukemisen merkitystä ihmisen hyvinvointiin. Siinä tutkitaan vuonna 1999 aloittaneen yksityisen kirjallisuuspiirin jäseniä ja heidän lukupiiri-historiaansa sekä sitä, miten lukupiiritoiminta on heihin vaikuttanut. Tutkija pohtii kirjallisuuden merkitystä ihmisen eri elämäntilanteissa terapeuttiselta kannalta. Tuloksista käy ilmi, että lukurakkaus syntyy usein jo lapsena, ja kirjallisuus näyttelee suurta roolia lukijoiden elämän eri vaiheissa, erityisesti muutostilanteissa. Kirjallisuus herättää kaikenlaisia tunteita, helpottaa surussa ja lohduttaa. (Suova 2009.)

4.2 Lukupiirimallia Amerikasta

Jos lukupiiritoiminta yskähtelee, junnaa paikoillaan, väljähtyy tai uhkaa loppua, voi asettua mukavasti lukupiiriterapeutin sohvalle ja saada hyviä neuvoja. Tämän vision tarjoilee amerikkalainen Berkeleyn yleisen kirjaston kokoelma- ja teknisten palveluiden johtaja Megan McArdle. Vuonna 2008 RUSA CODES Reader's Advisory Committee teki koko Amerikan mantereen kattavan lukupiiritutkimuksen ja kartoitti tavallisimmat lukupiirejä vaivaavat ongelmat. Vastauksia kyselyyn tuli 1400 kappaletta. (McArdle 2009, 122 - 123.)

Yleisin ongelma amerikkalaisissa lukupiireissä oli varsinaisen lukupiirikirjan käsittelyn ohittava muihin aiheisiin keskittyvä puhe. Mikäli koko ryhmä keskustelee mieluummin yleisluontoisesti varsinaisen kirjakeskustelun sijaan, ongelmaa ei ole. Mikäli ryhmässä on ihmisiä, jotka haluavat ennen kaikkea keskittyä kirja-analyysiin, asialle tulee tehdä jotain. Tärkeintä on luoda ryhmälle yhteinen toimintapa avoimen keskustelun kautta. Kyselyssä lukupiiriläiset toivoivat selkeitä sääntöjä keskusteluun, kirjailijaesittelyihin, kirjavalintaan ja puheenvuorojen jakamiseen. (McArdle 2009, 124.)

Lukupiirikokoontumisten ongelmaksi mainittiin myös liian puheliaat tai ilmapiiriä negatiivisesti dominoivat osallistujat. Ihmiset kertovat mielipiteitään kirjoista omaan elämäänsä peilaten ja aiemmin luettu kirjallisuus vaikuttaa uuden lukukokemuksen muodostumiseen. Hiljaiset osallistujat on saatava keskusteluun mukaan ja äänekkäämpiä hillittävä. Tämä on yksi lukupiirin vetäjän haastavampia tehtäviä. Yksikin ihminen voi pilata hyvän lukupiirin, ja jotta näin ei kävisi, lukupiirin vetäjän velvollisuus on vedota lukupiirin demokraattiseen ja kaikkia osallistujia kunnioittavaan luonteeseen. Toiminta on normalisoitava mahdollisimman diplomaattisesti. (McArdle 2009, 124.)

Lopuksi tutkimuksessa kävi ilmi, että lukupiireihin kaivattiin mukaan enemmän miehiä, nuoria ja eri etnisiä ryhmiä edustavia ihmisiä. Lukupiirien osallistujat ovat Amerikassakin suurimmaksi osaksi naisia. Ohjeeksi annettiin kaikkia kanavia hyväksi käyttävä aktiivinen markkinointi ja esitteiden jakaminen kahviloihin, kirjakauppoihin, kirkkoihin ja kuntosaleille. Lukupiireissä luettavalla kirjallisuudella on suuri merkitys. Kun ryhmä löytää oman tavan etsiä ja löytää sopivia kirjoja, kirjavalintaan liittyvät ongelmat vähenevät. Yhtä oikeaa tapaa ei ole ja ryhmän keskustelu ja keskinäinen sopiminen nousevat jälleen avainasemaan. (McArdle 2009, 124.)

McArdlen mukaan tyypillinen amerikkalainen lukupiirikävijä on 40-65-vuotias nainen, kirjaston käyttäjä, kirjojen suurkuluttaja, ystävällinen, lojaali ja sitoutumishaluinen. Tutkimuksen mukaan viisi suosituinta lukupiirikirjaa olivat vuonna 2008 Khaled Hosseinin *Leijapoika*, Sara Gruenin *Vettä elefanteille*, Jeannette Wallsin *Laslinna*, Sue Monkin *Mehiläisten salaisuudet* ja Lisa Seen *Lumikukka*

ja salainen viuhka. (McArdle 2009, 123, 125.) Amerikkalaisten lukupiirisuosikit ovat selkeästi suurelle yleisölle tarkoitettuja bestsellereitä, kun taas suomalaisissa lukupiireissä luettavien genrejen kirjo on laajempi. Suomalaisissa lukupiireissä luetaan yleisimmin palkittuja ja hyviä arvosteluja saaneita kirjoja. Kevyempiä viihdekirjoja tai yleisön suosikkeja Itäkeskuksen kirjaston lukupiireissä ei myöskään suosita. (Vrt. Ahola 2013b, 147 - 148.) McArdlen tutkimus myötäilee niin Suvi Aholan väitöskirjassa ilmenneitä lukupiirien ongelmia kuin Itäkeskuksen lukupiiritoiminnassa ilmeneviä haasteita. Lukupiirien naispainotteisuus on myös yhteinen tekijä. (Vrt. Ahola 2013b, 55 - 56.)

Hermes ym. mukaan lukupiiritoimintaa on helpotettu Amerikassa Kansasin osavaltion Johnsonin piirikunnan yleisen kirjaston kehittämien lukupiirikassien avulla. Vuonna 2004 aloitetun Book Club to Go Kits -projektin tarkoitus oli helpottaa niin kirjaston sisäisten kuin yksityisten ihmisten pitämien lukupiirien toimintaa piirikunnan alueella sekä saada ihmiset lukemaan. Kirjaston edustajat kokosivat kirja- ja teemalistan sopiviksi katsomistaan lukupiirikirjoista. (Hermes ym. 2008, 30 - 34.)

Aluksi kirjakasseja koottiin kaksikymmentä kappaletta. Lukukassikirjojen tuli täyttää tiettyjä ehtoja: kirjojen tuli olla julkaistu pokkariversioina, äänikirjoina ja isotekstisinä kirjoina. Näin varmistettiin myös näkörajoitteisten ja kiireisten työsäkävien osallistuminen lukupiiritoimintaan. Kassissa oli mukana kymmenen kopiota samaa lukupiirikirjaa pokkarina, lukupiiritoimintaa ohjaava lehtinen, tietoja kirjailijasta sekä sopivia kysymyksiä keskustelun johdatteluun. Lukupiirikassitoimintaa markkinoitiin tehokkaasti ja se saavutti pian suuren suosion. Lukupiirien vetäjät tulivat kirjastolle, valitsivat mieleisen kirjakassin kahden kuukauden laina-ajalla ja saivat koko lukupiirikokoontumispaketin yhdellä kertaa koko ryhmälle. (Hermes ym. 2008, 30 - 34.)

Lukupiireissä voidaan lukea paljon muutakin kuin maailmankirjallisuuden klassikoita tai bestsellereitä. Hoffertin mukaan Ohiossa kokoontuu kirjaston avustamia lukupiirejä, joissa käsitellään useita eri kirjoja samasta teemasta, kuten toinen maailmansota tai afroamerikkalainen kirjallisuus. Samassa piirissä on luettu usean kirjailijan koko tuotanto ja elämäkertoja. Teemalukupiirit houkuttelevat

mukaan erityisesti teini-ikäisiä ja miehiä. Lisäksi kirjastohenkilökunnan ei tarvitse pohtia, mistä löytää toistakymmentä samaa nimekettä, mikä ei kaikkien kirjojen kohdalla olekaan helppoa. Teemalukupiireissä keskustelu on usein monipuolisempaa kuin ”pidin kirjasta”. (Hoffert 2006, 34 - 35.)

Amerikkalaisilla kustantamoilla on listoja kirjailijoista, jotka voivat osallistua lukupiiriin puhelinkeskustelun tai verkon kautta. Onkin melko tavallista, että kirjailija osallistuu ryhmän keskusteluun puhelimen kovaäänisen tai videoneuvottelutekniikan avulla. Kustantamot tarjoavat myös tietokoneelle tallennettavia kirjailijahaastatteluja äänitallenteina (englanniksi podcast), joita lukupiirit hyödyntävät oheismateriaalina. (Hoffert 2006, 36 - 37.) Suomessa kirjailija osallistuu yleensä henkilökohtaisesti lukupiiriin, joko vierailijana tai piirin vetäjänä.

Itäkeskuksen kirjaston lukupiiriblogissa *Lukupiiriläinen bloggaa* (LIITE 3) seniorilukupiiriläiset kirjoittavat lukupiirikokoumisista ja luetuista kirjoista. Mei-Yu Wang (2013, 521 - 534) on tutkinut Taiwanissa seniorien pitämiä henkilökohtaisia blogeja ja verrannut niitä yleisten kirjastojen pitämiin blogeihin. Tutkimuksessa pohditaan kirjastoblogien vaikutusta seniorikansalaisten itseopiskelutaitoihin. Yksi Wangin parannusehdotuksista yleisille kirjastoille on ottaa seniorikansalaiset mukaan kirjastoblogien sisältöjen rakentamiseen ja opastaa heitä omien blogisivujen rakentamisessa. Wangin tutkimuksessa selvitetään, kuinka kirjaston blogit, seniorien itseopiskelun tarve ja kirjaston opettamistehtävä voivat yhdistyä.

4.3 Erilaisten lukupiirien vertailua

Lukupiiritoiminnan vertailuaineiston saamiseksi neljän Helsingin kaupungin kirjaston lukupiirin vetäjälle lähetettiin sähköpostihaastattelu. Perinteinen lukupiiri poikkeaa jonkin verran genre- ja avoimen lukupiirin toiminnasta. Myös osallistujien ikä muuttaa lukupiirityöskentelyn sisältöä. Sähköpostihaastattelussa kysyttiin, kuinka usein ryhmä kokoontui, miten toiminta järjestettiin, ja millainen oli osallistujien ikäjakauma. Lisäksi kysyttiin lukupiirikirjojen valinnasta ja millaisena piirin vetäjä koki työnsä. Sana oli vapaa, eli vastaajat saattoivat pitää kysymyksiä viitteellisinä ja kertoa vapaasti kokemuksistaan.

4.3.1 Nuorten lukupiiri, Itäkeskuksen kirjasto, Leena Nurmela

Itäkeskuksen kirjaston nuorten lukupiirin osallistujia oli kuusi, ja he olivat 15-17-vuotiaita kirjallisuutta rakastavia lukiolaistyyttöjä. Kyseessä oli enemmänkin luvuvinkkipiiri kuin lukupiiri, eli tarkoitus oli nimenomaan vinkata toisille hyvää luetavaa. Piiriläiset esittelivät kokoontumisissa yhden tai useamman kirjan ja keskustelua käytiin laajasti myös sarjakuvista ja elokuvista. Ryhmä kokoontui kerran kuukaudessa vuosina 2009 - 2012. Kun tytöt lähtivät lukion jälkeen opiskelemaan, piiri hajosi ja toiminta loppui. (Nurmela 2014.)

Ryhmässä vinkattiin kaikkea mahdollista Shikibu Murasakin *Genjin tarinasta* Kai Niemisen runoteoksiin. Myös piirin vetäjä, joka oli kirjaston edustaja, vinkkasi tapaamisessa yhden kirjan. Joskus kokoontumisessa esiteltiin tiettyyn teemaan liittyviä kirjoja kuten ystävyys, matkat ja lapsuuden lempikirja. Nuoria vinkkipiiriläisiä haluttiin pitää kirjaston erittäin tärkeinä ”VIP-asiakkaina” ja he saivat joka vuosi ilmaiset liput Helsingin kirjamesseille. Vetäjä totesi, että ”vinkkipiirin vetäminen oli yksi mukavimmista työtehtävistäni ikinä”. (Nurmela 2014.)

4.3.2 Genrelukupiirit, Pasilan kirjasto, Matti Järvinen

Pasilan kirjaston fantasiakirjallisuuden lukupiiri on kokoontunut vuodesta 2010 ja rikoskirjallisuuden lukupiiri vuodesta 2011 lähtien. Molempia piirejä vetää Matti Järvinen. Piirit kokoontuvat kerran kuukaudessa illalla kello 18.00. Monista perinteisistä lukupiireistä poiketen osallistujat ovat nuorehkoja aikuisia, yli 30-vuotiaita mutta enimmäkseen alle eläkeikäisiä. Genrelukupiireihin on vuosien saatossa osallistunut kaikkiaan yhdeksän miestä mutta tällä hetkellä miehiä on mukana vain kaksi. Genrepiireissäkin osallistujat ovat enimmäkseen naisia. (Järvinen 2014.)

Fantasiakirjallisuuden piiri sai alkunsa Käpylän kirjastossa ja siirtyi Järvisen mukana Pasilaan. Genrepiireihin tullaan jopa pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Markkinointia ei ole tehty työajan puutteen vuoksi, mutta jäsenmäärien ollessa melko optimaaliset, viidestä seitsemään henkilöä, Järvinen kokee, ettei siihen ole tarvettakaan. Ryhmä valitsee kokoontumisten yhteydessä lukupiirikirjat, eh-

dotuksia tekevät sekä vetäjä että piirin jäsenet. Rikoskirjallisuuden piirissä lue-
taan monipuolisesti rikoskirjallisuuden alagenrejä sekä uusia ja vanhoja dekkareita. Parhaat keskustelut syntyvät ristiriitaisen vastaanoton saaneista kirjoista ja näkemyseroja kunnioitetaan. (Järvinen 2014.)

Fantasiakirjallisuuden lukupiiri on ainoa laatuaan Helsingissä ja rikoskirjallisuuspiirejäkin on vain kaksi. Genrepiireissä käyvät erityisesti ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita kyseisistä teemoista. Toisaalta fantasialukupiiriin on tullut mukaan ihmisiä, jotka haluavat oppia tuntemaan itselle vierasta kirjallisuusgenreä. Rikoskirjallisuuspiiriin on osallistunut henkilö, joka halusi oppia tuntemaan dekkarin rakennetta, jotta pystyisi itse kirjoittamaan kirjan. Lukupiiriläinen onnistui tavoitteessaan ja julkaisi kirjan. Järvinen on aktiivinen dekkariseurajäsen ja monipuolisesti verkostoitunut. Rikoskirjallisuuspiirissä vierailee kaksi kertaa vuodessa dekkarikirjailija. (Järvinen 2014.)

4.3.3 Avoin lukupiiri, Vallilan kirjasto, Jenni Koskenkorva ja Paula Laaksonen

Vallilan kirjaston avoin lukupiiri aloitti toimintansa vuoden 2014 tammikuussa. Piiri kokoontuu kerran kuukaudessa illalla kello viidestä kuuteen. Poikkeuksellista avoimessa piirissä perinteiseen verrattuna on, että avoimeen lukupiiriin ei tarvitse ilmoittautua vaan kaikki asiakkaat ovat tervetulleita, vaikka vain kerran. Piirin vetäjät päättävät luettavan kirjan ja varaavat sitä tietyn määrän (10-15 kappaletta) asiakkaille haettavaksi. Varaus on ilmainen. Osallistujia on tähän mennessä ollut 5-11 henkilöä per kokoontuminen. Lukupiiriä ja lukupiirikirjaa markkinoidaan kirjaston www-sivuilla ja Facebookissa, sekä kirjaston tilassa julisteilla ja esitteillä. (Koskenkorva & Laaksonen 2014.)

Kokoontumisiin vetäjät kokoavat lisäksi luettavan kirjan teemaan liittyvän kirjavinkkilistan jaettavaksi. Suunnitteilla on myös ”erikoiskokoontumisia”, joihin tulee mukaan ulkopuolinen vierailija. Piirin vetäjät ovat sitä mieltä, että uusien osallistujien on helpompi tulla mukaan, kun lukupiiriläisistä ei ole muodostunut tiivistä porukkaa, eikä jokaiseen tapaamiseen ole pakko sitoutua. Lukupiirikeskustelua on yritetty herätellä myös Facebookissa mutta se ei toistaiseksi ole onnistunut kovin hyvin. Avoin lukupiiritoiminta on vasta alkanut ja vetäjät ovat

siitä innostuneita. He toteavat, että toimintaa kehitetään jatkossa tarpeen mukaan. (Koskenkorva & Laaksonen 2014.)

4.3.4 Aikuisten lukupiiri, Itäkeskuksen kirjasto, Mari Lähteelä

Itäkeskuksessa senioripiiriin lisäksi kokoontuu aikuisten iltalukupiiri. Iltään aktiivisimmat osallistujat ovat eläkeikäisiä. Lukupiiriin vetäjiä on kolme ja he ovat kirjaston henkilökuntaa. Lukupiirissä luetaan lähinnä kaunokirjallisuutta. Lähteelän mukaan vetäjältä odotetaan asiantuntijuutta. Vetäjän tehtävä on ideoida luettavaa kirjallisuutta ja toimia yhteydenpitokanavana kirjaston ja piiriläisten välillä. Hyvien keskustelujen aikaan saaminen edellyttää onnistuneiden kirjavalintojen lisäksi luottamusta ryhmäläisten välillä. Kun ryhmän vetäjä vaihtuu jatkuvasti, ryhmäytyminen ja yhteenkuuluvuudentunne vaikeutuvat. Tutustumiseen ja ilmapiiriin vapautumiseen menee useampi tapaaminen. Lähteelän mielestä lukupiirillä tulisi olla vain yksi vetäjä, sillä vetäjä antaa lukupiirille kasvot. Resurssointisyyistä vetovastuu on jaettu useammalle työntekijälle. (Lähteelä 2014.)

Piiriä vaivaa ajoittainen osallistujien vähyys, mikä johtuu siitä, että kävijät eivät yksinkertaisesti pääse osallistumaan jokaiseen tapaamiseen. Syinä ovat korkea ikä ja muut harrastukset. Uusia jäseniä pyritään saamaan mukaan muuttamalla lukupiiriin ajankohtaa tulevana syksynä. Itäkeskuksen kirjaston asiakaskunta koostuu suurelta osin maahanmuuttajista. Lähteelä ideoi parhaillaan maahanmuuttajille suunnattua lukupiiritoimintaa. Lukupiirissä voitaisiin lukea esimerkiksi selkokieliä romaaneja. (Lähteelä 2014.)

Kaikille piireille on yhteistä vapaamuotoinen ja ei-tieteellinen keskustelutapa. Viihtyminen ja leppoisa tunnelma mainittiin tärkeäksi ominaisuudeksi lukupiiritöinnässä. Kirjastohenkilökunnan niukkuuden ja sisältötyöhön vaadittavan työaikaresurssin puutteen vuoksi avoin lukupiiritoiminta saattaa jatkossa olla helpompi tapa järjestää spontaania kirjakeskustelua kirjastossa kuin perinteinen lukupiiri. Avoin lukupiiritoiminta ei vaadi säännöllistä henkilökohtaista tiedottamista, aikaa vievää käytännön organisointia eikä monimutkaista kirjavalintaa.

Kirjallisuusgenreihin erikoistuneisiin lukupiireihin on kiinnostusta ja niissä korostuu myös uudesta asiasta oppiminen. Nuoria tulee kuunnella ja heille tarkoitettu-

ja palveluja kehittää, jotta he pysyvät kirjaston asiakkaina. Nuorten kanssa työskentely vaatii erityisosaamista ja nuorisotrendien seuraamista. Kenties perinteinen kirjalukupiiri ei sellaisenaan enää kiinnosta nuoria mutta pelimaailma, kirjallisuuteen yhdistettynä, voisi houkutella heitä mukaan kirjaston toimintaan. Maahanmuuttajille suunnattua lukupiiritoimintaa voisi kehittää, sillä pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajat ovat yksi kirjastojen suurimmista asiakasryhmistä.

5 ITÄKESKUKSEN KIRJASTON LUKUPIIRITOIMINTA

2007 – 2014

5.1 A4:n taika eli miten kaikki alkoi

Itäkeskuksen kirjasto kuuluu Helsingin kaupunginkirjaston suuriin kirjastoihin. Vuonna 2013 Itäkeskuksen kirjaston yhteislainamäärä 786 784 oli Helsingin kaupungin kirjastojen suurin (Lainaustilasto aineistotyypeittäin ja kirjastoittain 2013). Vuonna 2013 Itäkeskuksen kirjastossa kävi 459 796 kävijää, tilastollisesti neljänneksi eniten Helsingissä (Kävijätilasto kirjastokäynnit suurpiireittäin 2013). Itäkeskuksen kirjastolta odotetaan monenlaista opetus-, asiantuntija- ja sisältöpalvelua, sillä kirjasto palvelee suurta asiakaskuntaa.

Asiakaskunta koostuu kaikista ikäluokista, mutta erityisesti lapset, seniorit ja maahanmuuttajat ovat suuria asiakasryhmiä. Kirjasto sijaitsee kulttuurikeskus Stoassa, suuren kauppakeskuksen, isojen asuinlähiöiden ja eri uskontokuntien kokoontumispaikkojen läheisyydessä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen (2014) mukaan vuonna 2013 itäisellä suurpiirillä asui yhteensä 105 781 asukasta. Itäisen suurpiirin alueella äidinkieleltään ja kansalaisuudeltaan suomalaisia asui 80 815, ruotsinkielisiä 4 677 ja vieraskielisiä 20 289. Suurin ikäryhmä väestörakenteellisesti olivat 40 - 64-vuotiaat, heitä on 36 315, yli 65-vuotiaita alueella asui 18 485. Lasten osuus ikäjakaumassa 0 - 5-vuotiaat oli 18 399. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2014, 166 - 172.)

Kirjastolehden artikkelissa talvella 2007 pienellä paikkakunnalla asuva eläkeläispariskunta kertoi kaipaavansa kotikirjastoonsa tilaa, jossa kokoontua yhteen jonkin harrastuksen parissa. Pariskunta arveli, ettei kirjastolla ole resursseja järjestää aktiviteetteja, mutta harrastustilan saaminen riittäisi. Itäkeskuksen kirjaston suuri kokoushuone oli samaan aikaan vähäisessä käytössä. Sitä voisi hyödyntää keksimällä jonkinlaisen aktiviteetin asiakkaille.

Ehdotin kirjastonjohtajalle lukupiirin perustamista. Johtajan kanssa sovittiin, että kesän aikana asiakkailta tiedusteltaisiin halukkuutta osallistua lukupiiritoimintaan ja syksyllä pohdittaisiin mahdollista toteutusta. Helsingin kaupunginkirjas-

tossa oli tässä vaiheessa lukupiiritoimintaa vain Lauttasaaren kirjastossa. Lauttasaaren esimerkin turvin aloitettiin Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminta syksyllä 2007.

Kirjoja saati internet-sivustoja ei vuonna 2007 lukupiirityöskentelystä löytynyt. Ervasti toteaa lukupiiri-innostuksen alkuajoista, että lyhyitä lehtiartikkeleita lukuun ottamatta kirjallisia lähteitä ei ollut saatavilla myöskään vuonna 2009, kun hän ryhtyi fiktiotyöryhmän toimesta kirjoittamaan ohjetta lukupiirejä perustaville kirjastolaisille. Niinpä hän lähti haastattelemaan lukupiirejä pitäviä kollegoita, joskaan heitä ei ollut helppo löytää. (Ervasti 2009, 52 - 53.)

Itäkeskuksen kirjaston ilmoitustaululle, kaunokirjallisuusosaston tiskille sekä kirjanäyttelyhyllyn päälle laitettiin A4-malliset paperimainokset, viereen vastauslomakkeita ja pahvilaatikko. Lomakkeessa kysyttiin, mihin aikaan lukupiirin haluttaisiin kokoontuvan ja vastaajien yhteystiedot. Kolmen ensimmäisen viikon aikana saatiin neljäkymmentä vastausta ja lukuisia ehdotuksia kokoontumisaikaksi. Runsaiden kokoontumisaikaehdotusten vuoksi kirjastoon perustettiin kolme lukupiiriä, sillä osallistujia riitti kaikkiin ajankohtiin. Päiväpiiriin, iltapiiriin ja lauantapiiriin oli ilmoittautunut kuhunkin kymmenisen henkilöä.

5.2 Toiminta hakee muotoaan ja vakiintuu

Mainoksessa korostettiin, että lukupiireihin voi tulla kuka tahansa kirjallisuudesta ja kirjakeskusteluista kiinnostunut henkilö. Lukupiirissä ei tarvitse osata analysoida kirjoja tieteellisesti, vaan tärkeintä on oma mielipide, eikä se voi koskaan olla väärä. Lukupiirin vetäjä ei opeta kirjallisuutta vaan keskustelee mukana ja lukupiiriin voi osallistua myös pelkästään kuuntelemalla kirjakeskustelua.

Lukupiirien alkaessa niin kirjastohenkilökunta kuin osallistujatkin ajattelivat, että voidakseen puhua kirjoista ihmisen täytyy olla kirjallisuustieteen maisteri. (Vrt. Ahola 2013b, 63 - 66.) Piiriläiset vähättelivät omia puheenvuorojaan ja kaipasivat tukea ja kannustusta. Ryhmän vetäjän roolissa myönsin osallistujille, että en ole kirjallisuustieteilijä ja opin asioita yhdessä heidän kanssaan. Lupasin ottaa asioista selvää, etsiä kiinnostavia oheisaineistoja ja opastaa tarpeen ja tiedon-

halun mukaan. Hiljalleen ihmiset alkoivat tuntea kokoontumisissa olonsa turvalliseksi ja vapautuneeksi.

Osallistujat ovat kirjallisuuden suurkuluttajia ja tietävät kirjallisuudesta paljon. Piirin vetäjällä on tärkeä rooli tunnelman luojana, mutta yhteishenki ja intensiteetti muodostuvat yhteispelissä piiriläisten kanssa sekä yhteisestä intohimoisesta suhtautumisesta kirjallisuuteen. Alusta lähtien Itäkeskuksen kirjaston lukupiireissä on ollut selkeitä sääntöjä, joskin hyvä ryhmähenki on syntynyt helposti ja itsestään. Käytännön asioista on sovittu yhdessä ja toimintamalleja on muutettu tarpeen mukaan. Toiminnan alusta lähtien lukupiirit ovat kokoontuneet kerran kuukaudessa kirjaston kokoustilassa ja kokoontumista varten on luettu yksi yhteisellä suostumuksella valittu kirja. Kirjoja on luettu useista eri genreistä ja tavoitteena on ollut lukea kirja, joka poikkeaa omista lukutottumuksista. (Vrt. Ahola 2013b, 75 - 77, 84 - 85.)

Kokoontuminen on aloitettu yleensä lyhyellä kirjailija-alustuksella ja jokainen osallistuja on saanut vuorollaan puheenvuoron, jonka jälkeen puhe on virrannut vapaasti. Piirin vetäjä on vastuussa tasapuolisesta puheenvuorojen jakautumisesta. Toiminnan alusta lähtien lukupiirissä on tarjottu kahvia, teetä ja keksejä. Kirjaston edustaja on tehnyt kirjailijasta paperimuotoisen esittelyn jaettavaksi ja pyrkinyt löytämään laadukkaan arvostelun luetusta kirjasta. Lukupiirikirjan valintatapa on vaihdellut ja se on ollut usein monimutkainen prosessi. Kirjaston edustaja on tehnyt teema- ja kirjalistoja lukupiirikirjaehdokkaista, mutta myös ryhmä tekee ehdotuksia. (Samoin Ahola 2013b, 145 - 146.)

5.3 Muutoksia ja eriytymistä

Keväällä 2008 lukupiirejä ryhtyi kanssani pitämään kaksi kirjastonhoitajaa. Ohjasin kirjastonhoitajia lukupiirin pitämisessä lähinnä oman työskentelyni kautta eli kirjastonhoitajat osallistuivat piireihin ja näkivät, miten työ käytännössä sujuu. Jokainen piirin vetäjä muokkaa toimintatavat ja tyylin oman persoonansa mukaan. Monia keskusteluja aiheesta käytiin myös. Hiljalleen lukupiireistä alkoi ilmestyä kirjallisuutta ja ohjeistuksia internetiin, kuten lukupiirit.fi, jolta löytyy tie-

toa niin lukupiirin perustamisesta kuin ohjeistusta sisältöjen luomiseksi (Lukupiirit.fi 2014).

Iltaryhmä lopetettiin vähäisen osallistumisen vuoksi vuonna 2009 ja aktiiviset iltaryhmäläiset siirtyivät lauantairyhmään. Henkilökunnan vähyys lauantaivuorossa lopetti lauantapiirin ja arki-iltaan sijoitettu lukupiiri tuli takaisin syksyllä 2010. Muutoksiin vaikutti enemmän kirjastotyön yleisen organisoinnin muutostarve kuin lukupiireistä lähtöisin oleva tarve. Muutosten myötä osallistujamäärät vähenivät.

Syksyllä 2011 lukupiirejä tuli vetämään kolme uutta kirjastoammattilaista ja yksi lopetti. Talvella 2013 kokeiltiin sunnuntailukupiiriä, jossa ei luettu vain yhtä tiettyä kirjaa vaan kuka tahansa sai tulla vinkkaustyyliseen kirjakeskusteluun kerran kuukaudessa, osallistujia oli kolmesta kuuteen per kerta. Piirin veto oli yhden kirjastovirkailijan vastuulla ja hän organisoi piirin toiminnan. Toukokuussa 2013 virkailijan lähdettyä toiseen kirjastoon töihin sunnuntaipiiri loppui.

Tiistain iltapäivisin kokoontuva seniorilukupiiri on pysynyt lähes muuttumattomana viimeiset kolme vuotta. Ryhmän toiveen mukaan olen ollut piirin vetäjä alusta asti ja jatkan työtä edelleen. Kehittämistutkimukseni kohteena on erityisesti senioripiiri, vaikka jaoin kyselylomakkeet myös iltapiirin viidelle vakitukselle osanottajalle.

5.4 Itäkeskuksen lukupiirit nyt

Tällä hetkellä Itäkeskuksen kirjastossa toimii kaksi lukupiiriä: tiistaisin kello 13.00 - 15.00 kokoontuva senioripiiri ja keskiviikko-iltaisin kello 18.30 - 20.00 kokoontuva eri-ikäisistä koostuva piiri. Senioripiirissä on 14 aktiivista jäsentä ja aikuisten iltapiirissä viisi. Iltapiiriin osallistumisessa on haasteensa, sillä perheeliset nuoret aikuiset eivät ennätä työn ja kiireisen arjen lisäksi harrastaa monia asioita. Toisaalta seniorit eivät mielellään liiku myöhään iltaisin ulkona. Pohdimme parhaillaan mahdollisuutta perustaa avoin lukupiiri, jossa osallistujilta ei pyydetä yhteystietoja ja kokoontumiseen liittyvät käytännön toimet kirjaston kannalta karsitaan minimiin. Avoin lukupiiri muistuttaisi enemmän julkista kirjakeskustelua kirjaston tilassa kuin perinteistä lukupiiriä ja korvaisi iltalukupiirin.

Keskiviikkoillan lukupiiri on kolmen kirjastonhoitajan vastuulla vuorokuukausin. Iltapiirissä kirjastonhoitaja alustaa aina kokoontumisen ja ohjaa keskustelua. Hän tekee ryhmälle paperimuotoisen kirjailijaesittelyn ja kirjoittaa kokoontumisesta blogikirjoituksen kirjaston kotisivulle. Kirjat valitaan kirjastonhoitajan ja piirin osallistujien tekemien ehdotusten perusteella.

Syksystä 2012 lähtien senioripiiriä on alustanut vapaaehtoinen osallistujajäsen. Vuosien yhdessäolon ja esimerkin turvin piirin jäsenet ovat oppineet lukupiirinvetäjän roolin, vaikka toki tuovat mukanaan oman persoonallisen tyykinsä. Kaikki eivät halua osallistua piirin vetämiseen, mutta innostuneita vapaaehtoisia riittää. Olen aina mukana kokoontumisissa ja huolehdin käytännön asioista.

Senioripiirissä roolini on organisoida toiminta, joka sisältää muun muassa lukuvuosiohjelman laatimisen lukupiiriläisille (LIITE 5), kokoontumistilan varaamisen ja kahvitarjoilun järjestämisen. Teen ehdotuslistoja lukupiirikirjoiksi, mietin teemoja ja kiinnostavia kirjailijoita. Luen itse valitut kirjat ja varustaudun kokoontumiseen kirjailijaesittelyllä kysymyksineen. Toimitan tarvittaessa kirjailija- ja kirjalustuksen esittelymateriaalit. Usein kokoontumisen alustava osallistujajäsen haluaa itse rakentaa jaettavan kirjallisen materiaalin. Hän myös pohtii keskustelua johdattelevat kysymykset. Yleensä alustaja haluaa myös kirjoittaa blogikirjoituksen kokoontumisesta.

Lukupiirin osallistujien alustukset ovat olleet hyvin persoonallisia ja kiinnostavia. Niissä on ollut mukana esityksellisyyttä, joskus jopa huoneen somistamista kirjan teemaan sopivaksi. Alustukset ovat liittyneet kiinteästi kirjan teemaan, miljööseen tai henkilöihin. Mikäli alustaja on itse valinnut luettavan kirjan, hänellä on usein syy, miksi hän haluaa ryhmän lukevan teoksen ja keskustelu muodostuu käsiteltävän teeman ympärille.

Ryhmän jäsenet oppivat kirjakeskustelun kautta toisiltaan niin kirjallisesti kuin yleissivistävällä tasolla. Alustaja on saattanut etsiä piiriin mukaan aiheeseen sopivaa musiikkia ja muita aineistoja. Onpa mukaan tuotu kirjan teemaan liittyvä asiantuntijaosallistujakin. Kaiken kaikkiaan osallistujat ovat nähneet paljon vai-
vaa alustukseen ja kirjan tunnelmaan johdattamiseen. Osallistujat nauttivat esit-

telyn rakentamisesta, tiedon jakamisesta sekä keskustelun johdattelusta. Perustelen väitteen sillä, että vapaaehtoisia alustajia löytyy enemmän kuin vuoden aikana on kokoontumisia.

Ryhmän toiveesta olen alustanut joitakin piirejä syksyn 2012 jälkeen, mutta mikäli ryhmästä löytyy intoa piirin vetämiseen, annan vetovastuun mieluummin osallistujille. Luettaviksi ehdotettavien kirjojen suhteen kirjaston edustajalta odotetaan edelleen suurta panostusta ja asiantuntijuutta. Usein ehdotukset jäävät suuntaa antaviksi tai johdattelevat uusiin ideoihin. Vilkas kirjakeskustelu on kuitenkin hyvä asia, sillä tärkeintä on erilaisten genrejen esittely ja uudenlaisen lukukokemuksen mahdollistaminen. Valinnan luettavasta kirjasta tekee ryhmä. Mikäli luettavat kirjat eivät jostain syystä piiriä kiinnosta, piiristä jäädään helpommin pois. Toisaalta kaikkia ei voida koskaan miellyttää ja kompromisseja kirjavalinnoissa tehdään usein.

Kaikki lukupiirikirjat vuodesta 2007 lähtien on dokumentoitu ja listan mukaan lukupiireissä on luettu kaunokirjallisuutta, tietokirjoja, novellikokoelmia, runoja, romantiikkaa, dekkareita ja jopa science fictionia. Piireissä on käsitelty kotimaisia klassikoita, nykyromania, nuorten kirjallisuutta, erilaisia teemoja, tietyn kirjailijan teoksia, palkittuja teoksia ja esikoiskirjailijoita. Toistaiseksi käsittelemättä ovat lastenkirjat ja sarjakuvat.

Itäkeskuksen kirjaston lukupiireihin osallistujat ovat noin 55-85-vuotiaita. Senioripiiriin ei osallistu työikäisiä. Senioripiirissä on yksi mies, joka on ollut mukana toiminnan alusta lähtien, muut osallistujat ovat naisia. Kaikki senioripiirin jäsenet ovat tehneet pitkiä työuria, ja heidän koulutustaustansa on joko akateeminen, keskiasteen tai ammatillinen koulutus. Piirin jäsenet ovat toimineet työelämässä muun muassa opettajina, sosiaaalialalla, rahoitusallalla, taloushallinnossa, terveydenhuollossa, diakoneina, varhaiskasvatuksen piirissä ja kirjastoallalla. Kaikille osallistujille on yhteistä intohimoinen suhde kirjallisuuteen ja lukemiseen. Monipuolinen kulttuuriharrastuneisuus yhdistää heitä myös. (Samoin Ahola 2013b, 60, 63 - 64.)

6 LUKUPIIRILÄISILLE TEHTY TYYTYVÄISYYSKYSELY

6.1 Tutkimuksen tarve

Tässä opinnäytetyössä haluttiin kartoittaa lukupiiriläisten rehellisiä mielipiteitä Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminnasta, joka on vuosien saatossa muuttunut osittain olosuhteiden pakosta, osittain vaihtelun halusta. Tärkeää oli myös saada tietää, millaiseksi lukupiiritoiminnan haluttiin tulevaisuudessa kehittyvän. Tavoitteena oli löytää kehittämisideoita, joita voitaisiin toteuttaa yhdessä lukupiiriläisten kanssa.

Tutkimuksen toivottiin antavan vastauksia kysymyksiin, mikä motivoi ihmisiä osallistumaan lukupiirikokouksiin vuosi toisensa perään ja saavatko kävijät kokouksesta haluamiaan kokemuksia. Mikäli toiminta on muuttunut liian ennalta-arvattavaksi ja tylsäksi, osallistujat voisivat kenties itse vaikuttaa enemmän kokouksien sisältöön. Lukupiirin vetäjän rooli monimutkainen ja osittain epäselvä, joten osallistujien mielipiteet asiasta kannatti kartoittaa. Näennäinen tyytyväisyyden tila voi olla harhaa ja sen varjolla toiminta helposti näivetty ja loppuu.

6.2 Tutkimuksen teoria ja laatu

Kehittämistutkimus

Tämä tutkimus voidaan katsoa joko kehittämistutkimukseksi tai toimintatutkimukseksi. Molemmat tutkimukset lähtevät liikkeelle muutostarpeesta. Kehittämistutkimuksen monimetodisuus näkyy kvantitatiivisten (määrällisten) ja kvalitatiivisten (laadullisten) menetelmien käytön yhdistelmänä. Englanninkielinen termi menetelmälle on mixed methodology. Toimintatutkimuksessa tutkija on itse mukana kehittämiskohteen toiminnassa. Se sopii parhaiten käytettäväksi strategiaksi kun tutkimuskohteena on ryhmä ja sen toiminta. Palvelut, tuotteet, prosessit ja toiminnot ovat kehittämistutkimuksen kohteina yleisiä. (Kananen 2012, 19, 41.)

Tutkimuksen nimeäminen on sikäli hankalaa, että tutkimuksen tekijä on itse mukana lukupiiriryhmässä pääasiallisen vastuuhenkilön roolissa, mutta myös

yhtenä jäsenenä sen toiminnassa (toimintatutkimus). Toisaalta kyseessä on kirjaston asiakkaille luoma palvelu, jota halutaan parantaa (kehittämistutkimus). Lukupiireissä tapahtuneiden muutosten kautta myös lukupiirityöskentelyn prosessi on muutoksen kohteena (kehittämistutkimus). Näin ollen molemmat menetelmänimekkeet sopivat tutkimukseen. Jatkossa opinnäytteestä käytetään termiä kehittämistutkimus.

Kehittämistutkimuksen luotettavuutta arvioidaan laadullisten ja määrällisten luotettavuuskriteerien avulla. Nämä ovat validiteetti (pätevyys) ja reliabiliteetti (luottamus). Omaa luotettavuusmetodologiaa kehittämistutkimuksella ei vielä ole. (Kananen 2012, 24.) Validiteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmän mittaria ja sen tarkoituksenmukaisuutta eli ovatko tutkittavat ymmärtäneet kyselylomakkeen kysymykset oikein. Tätä pohditaan jo tutkimusta suunniteltaessa. Reliabiliteetti taas mittaa tulosten ei-sattumanvaraisuutta. Satunnaisvirheiden mahdollisuus kannatta tunnustaa sillä niiden täydellinen poissulkeminen tutkimuksessa ei inhimillisten seikkojen vuoksi ole mahdollista. (Vilkkä 2009, 161-162.)

Laadullisen tutkimuksen päämääränä on tosiasioiden löytäminen, mutta myös uusien odottamattomien seikkojen paljastaminen. Jotta tutkittavan todellinen mielipide ja näkemys saadaan esille, tutkimusmenetelmät ja tutkittava kohdejoukko on valittava ja rajattava tarkasti. (Hirsjärvi ym. 2004, 152-155.)

Havainnointi

Kerron opinnäytteessäni lukupiirien alkuaajoista ja seitsemästä toimintavuodesta pitkälti omien kokemuksieni ja havaintojeni kautta. Vasta opinnäytettä varten havainnointi on muuttunut tiedostetuksi toiminnaksi. Luonnollisesti huomioni ja kokemukseni ovat vaikuttaneet lukupiirityöskentelyyn koko toiminnan ajan, mutta tässä tutkimuksessa käytän havaintojani ensimmäistä kertaa tieteelliseltä näkökannalta. Lukupiiriryhmä ei ole tietoinen tutkimusmenetelmään liittyvästä osallistuvasta havainnoinnista, mutta osallistujat tietävät tekeillä olevasta opinnäytteestä. Tutkimuslomakkeen yhteydessä lähetin kaikille vastaajille lähetekirjeen, jossa selostin koulutusta varten tekemääni tutkimustarvetta (LIITE 1).

Havainnoinnin kautta saadaan tietää ihmisten sanojen ja tekojen yhdenmukaisuus. Osallistuvaa havainnointia käytetään erityisesti laadullisen tutkimuksen yhteydessä. Tällöin tutkija pyrkii ryhmän jäseneksi ja osallistuu ryhmän toimintaan. Systemaattinen havainnointi liittyy usein määrälliseen tutkimukseen ja sille on tyypillistä selkeä jäsenitys ja dokumentointi. Tämän lisäksi havainnoija on usein ulkopuolinen toimija. (Hirsjärvi ym. 2004, 201-205.)

Kehittämistutkimuksen yhteydessä havainnointia esiintyy lähtötilanteen kartoituksessa, joka johdattelee tutkimusongelman äärelle. Havainnointia tapahtuu itse toiminnan seuraamisessa sekä arvioitaessa lopputulosta ja toteutusta. (Kananen 2012, 98.) Tässä tutkimuksessa havainnointi on ollut suureksi osaksi tutkimuskysymyksen lähtökohta, kun olen pohtinut, ovatko lukupiiriläiset todella tyytyväisiä asioiden tilaan vai halutaanko muutoksia. Tehdyn kyselyn, saatujen vastausten, toteutettujen kehittämisideoiden ja näiden tapahtumien jälkeisen havainnoin jälkeen on hyvä pohtia, toiko tutkimus kirjastomme lukupiiritoiminnalle jotakin lisäarvoa.

Tuominen (2012, 15) määrittelee benchmarkkauksen (englanninkielinen termi benchmarking) tavaksi tutkia ja vertailla erilaisia palveluita, tuotteita ja työprosesseja, jotta niistä saisi ideoita ja työkaluja oman toimintansa ja palvelujen parantamisen. Ihmisen kyky kerätä tietoa ja välittää sitä muille johtaa oppimiseen. Taidot kehittyvät kokemuksen kautta, mutta kaikkea ei tarvitse tehdä aina ensin itse. Kun vertaillaan omaa tekemistä muiden tekemiseen ja opitaan siitä, käytetään benchmarkkaus-termin rinnalla myös termiä benchlearning. (Karlöf 2009, 63.) Kirjastoammattilaisille lähetetyn sähköpostihaastattelun kautta saatiin vertailuaineistoa lukupiiritoiminnan kehittämiseksi.

6.3 Tutkimuskysymysten analysointia ja tutkimuksen toteutus

Seniorien lukupiirissä on pohdittu lukupiiriharrastuksen syvintä olemusta useasti niin kauan kuin piiri on kokoontunut. Monet värikkäät lukupiireissä käydyt keskustelut olivat pohjana laadituille kysymyksille. Lomakkeita jaettiin 19 kappaletta vakituksille tiistai- ja torstaipiirien jäsenille (LIITE 2). Paperimallinen kyselylomake oli avoimessa kirjekuoressa ja kyselyn vastattiin nimettömänä. Vastattuaan

lukupiiriläiset sulkivat kirjekuoren ja jättivät sen kirjaston palautelaatikkoon. Vastauksia saatiin 17 kappaletta alkukesällä 2013. Vastausprosentti oli 89 prosenttia. Kesällä 2013 vastaukset käytiin läpi ja dokumentoitiin.

Kysymyksiin liittyvä kritiikki on paikallaan. Lähtötilanteessa kysymyksiä oli kymmenen, joista viimeinen koski kirjaston palveluiden kehittämistä yleisellä tasolla. Muut kysymykset liittyivät kirjaston lukupiiritoimintaan. Ensimmäisestä kyselystä unohtui lukupiirikirjan valintaan liittyvä kysymys. Tästä aiheesta tehtiin erillinen kyselylomake senioriryhmälle syksyllä 2014. Vastauksia saatiin seitsemän kappaletta eli vain puolet ryhmästä vastasi kyselyyn. Kenties vastausprosentti olisi ollut korkeampi, jos kirjavalintakysymys olisi esitetty ensimmäisessä kyselylomakkeessa.

Varsinaisessa kyselylomakkeessa oli kaksi määrällisen tutkimuksen strukturoitua kysymystä, joihin riitti vastaukseksi luku, muut kysymykset olivat avoimia. Kahdessa kysymyksessä oli lisäksi alakysymyksiä, jotka jälkikäteen lomaketta tutkiessa tekevät siitä sekavan. Tämänhetkisen tiedon turvin rakentaisin selkeämmän ja yksinkertaisemman kyselylomakkeen. Pohtisin myös kysymyksiä tarkemmin sisällöllisesti.

7 KYSELYN TULOKSET

7.1. Lukupiirin merkitys osallistujille

Lukupiiriläisille osoitettuja kysymyksiä oli lopulta yhteensä yksitoista. Kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata, joten vastauslomakkeista löytyi joitakin tyhjiä kohtia. Tämä kappale sisältää vastaukset kahteen ensimmäiseen kysymykseen, joissa haluttiin selvittää *lukupiiriläisten osallistumishistoria ja mitä lukupiiritoiminta heille merkitsee*.

Aiemmin lukupiiritoimintaa vastaajista oli harrastanut neljä henkilöä, muut kolmesta olivat ensikertalaisia. Yhdeksän henkilöä oli ollut mukana Itäkeskuksen lukupiirissä alusta asti eli vuodesta 2007, loput kahdeksan olivat olleet mukana neljästä kahteen vuotta. Lukupiiriin oli tultu selkeimmin kirjastossa tapahtuneen markkinoinnin kautta (kahdeksan vastaajaa). Ilmoitus oli nähty joko ilmoitustaululla, vinkki saatu henkilökunnalta tai verkkosivulta. Yksi oli nähnyt ilmoituksen naapurikirjaston seinällä ja yksi oli nähnyt televisiodokumentin kirjastoissa järjestettävistä lukupiireistä. Loput (seitsemän vastaajaa) olivat mukana ystäviensä suosituksesta (Kuva 1). Tässä tapauksessa lukupiirimarkkinoinnin tehokkain keino ilmoitustaulumainonnan lisäksi on ollut ”viidakkorumpu” eli englanniksi word-of-mouth -markkinointi, jonka mukaan kymmenen prosenttia ihmisistä vaikuttaa yhdeksäänkymmeneen prosenttiin ihmisistä ja ihmiset luottavat enemmän tuttavien suosituksiin kuin ventovieraiden. Hyväksi koettu tuote tai palvelu saa ihmiset levittämään sanaa eteenpäin. (Dowd ym. 2010, 3 - 4.)

Kuva 1. Lukupiirin löytämiseen käytetyt kanavat

Syyt lukupiiriin liittymiseen olivat moninaisia mutta suurin syy oli rakkaus kirjoihin ja kirjallisuuteen sekä halu puhua kirjoista samanhenkisten kanssa. Aika ja paikka olivat sopivia. Viisi mainitsi kaipaavansa harrastusta, joka ei sido liikaa. Lukupiirin merkitys oli jokaiselle vastaajalle hieman erilainen vaikka yhtäläisyyksiäkin löytyi. Vastauksissa kävi ilmi, että lukupiirissä luetaan kirjoja, joita ei muuten tulisi luettua ja se avartaa omaa näkemystä kirjallisuudesta. Todettiin myös, että erilaisten osallistujapersoonien ja mielipiteiden vuoksi kokoontumiset olivat kiinnostavia. Kommentit ”lukupiirissä omat asiat jäävät unhoon” ja ”en ole kovin sosiaalinen, joten lukupiiri on yksi sosiaalisten kontaktien muoto, joka pakottaa minut toisten seuraan” kertovat kenties siitä, että lukupiiri auttaa unohtamaan hetkeksi arkihuolet ja toisaalta estää jollakin tasolla syrjäytymistä. Lukupiiriharrastus antaa vastausten mukaan sopivasti haasteita, virkistystä ja yhteyden kirjastoon. Lukupiiritoiminta pitää osallistujat ajan tasalla ja antaa uusia näkökulmia maailmaan.

7.2 Vaatimukset lukupiirin pitäjälle

Kolmas kysymys kartoitti hyvän *lukupiirivetäjän ominaisuuksia*. Vastaajat ilmaisivat samankaltaisia ajatuksia eri sanoin. Hyvä lukupiirin pitäjä on helposti lähestyttävä ja saa kaikki tuntemaan itsensä tervetulleiksi. On tärkeää, että jokaisen mielipiteellä on arvoa. Liika teoreettisuus ei ole hyväksi ja keskustelu on

hyvä pitää maallikolle ymmärrettävällä tasolla. Tämän lisäksi toivottiin positiivisuutta, kannustusta, inspiroivaa otetta, taitoa saada piiriläiset esille linnoituksiinsa, tasapuolisuutta ja asiantuntijuutta esiteltävän kirjan ja kirjailijan suhteen.

Eräässä vastauksessa toivottiin, ettei lukupiiriläisiä stressattaisi oppimestarina. Lukupiirin vetäjältä odotetaan kurinpitotaitoa, joka määriteltiin keskustelun pitämiseksi enimmäkseen itse kirjassa. (Vrt. McArdle 2009, 124.) Vetäjän täytyy antaa tarpeeksi tilaa osallistujien puheenvuoroille, mutta hän ei myöskään saa pakottaa puhumaan. Lukupiirin vetäjän toivottiin olevan ideoiva, välitön, ennakkoluuloton, sietokykyinen ja ryhmätyöhön perehtynyt.

7.3 Lukupiirin muutostarpeet

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin *osallistujien mielipiteitä lukupiiritoiminnassa tapahtuneisiin muutoksiin* eli siihen, että osallistujat voivat alustaa kokouksiaan. Viidennessä kysymyksessä kysyttiin *muutosehdotuksia* nykyiseen toimintaan.

Arki-illan piiriä pitää kolme eri kirjastonhoitajaa vuorokuukausin. Senioripiirissä kokouksia ovat alustaneet kohta kaksi vuotta lukupiirin osallistujat yhdessä kirjaston edustajan kanssa. Yhdeksän kommentoijaa totesi, että piirin vetäjän vaihtelu on hyvä asia. Yhdessä vastauksessa arveltiin lukupiirin vetämistä ”pakopullaksi, jota kierrätetään” ja yhdessä kommentissa todettiin, että lukupiirin vetäjä on vaihtunut liian usein.

Eräs lukupiiriläinen totesi, että ”toiminta on muuttunut elävämmäksi ja lukijapersoonat ovat löytäneet oman äänensä, jännitystä ilmassa, myös hyvää terapiaosuutta mukana”. Hyvänä asiana mainittiin, että luettavien kirjojen varaaminen lukupiiriläisille on sujuvaa. Vastauksissa todettiin, että toiminta on vakiintunut, löytänyt muotonsa ja ilmapiiri on vapautuneempi kuin toiminnan alussa.

Iltalukupiiriin toivottiin enemmän osallistujia ja lukupiirejä pitäisi vastaajien mukaan mainostaa aktiivisemmin. Kirjakeskustelun lisäksi toivottiin keskustelua jonkun isomman teeman ympärille. (Vrt. Hoffert 2006, 34 - 35.) Yksi vastaaja toivoi liian pitkiä osallistujapuheenvuoroja katkaistavan. Lukupiireihin haluttiin

mukaan enemmän miesjäseniä sekä kirjailijavieraita. (Samoin McArdle 2009, 124.) Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että ryhmä lähtisi teatteriin tai elokuvaan katsomaan kirjasta tehtyä versiota, mikä laajentaisi keskustelukokemusta.

7.4 Lukupiirikirjojen valinta

Kysymys lukupiirikirjojen valinnasta puuttui alkuperäisestä kyselylomakkeesta ja on näin ollen kysymys numero 11. Itäkeskuksen lukupiireissä on dokumentoitujen listojen mukaan luettu syksystä 2007 kesään 2014 mennessä 121 kirjaa. Lukupiirikirjojen valinta on yksi toiminnan vaikeimmista tehtävistä. Tilanne vaikeutuu sitä mukaa, mitä enemmän kirjoja luetaan. Parhaimmillaan valinta voi herättää innostuneen keskustelun, joka johdattaa kirjahelmien löytymiseen ja improvisoituun kirjavinkkaukseen. Ikävimmillään valintatilanne saattaa johtaa osallistujan mielipahaan ja tyrmätyksi tulemisen kokemukseen. Joskus on vaikuttanut siltä, ettei kriittiselle lukupiirijoukolle löydy yhtään lukukelpoista kirjaa.

Kiihkeiden kirjakeskustelujen ja tehdyn kyselyn jälkeen on todettava, että yhtä oikeaa tapaa lukupiirikirjan löytämiseksi ei tunnu löytyvän. Kirjoja on valittu kirjaston edustajan laatimien ehdotuslistojen, spontaanien keskustelujen kautta ja osallistujien ehdotuksesta. Tosiasia on, että koskaan soraääniltä ei välttyä. Kysymys esitettiin lukupiiriläisille kirjallisesti, koska sitä kautta toivottiin löytyvän selkeitä, useimpia lukupiiriläisiä tyydyttäviä dokumentoitavissa olevia toimintamalleja. Myös hiljaisemmat osallistujat saivat näin äänensä kuuluville.

Kaikilla vastanneilla oli useita eri valintavaihtoehtoja. Kuusi seitsemästä oli sitä mieltä, että sekä kirjaston edustaja että osallistujajäsen voivat ehdottaa ja päättää lukupiirikirjan. Kolme vastaajaa kommentoi genrejä ja toivoi luettavaksi elämäkertoja, historiallisia tieto- ja kaunokirjoja, rakkausromaaneja, klassikoita, maihin ja maanosiin liittyviä kirjoja sekä palkittuja teoksia.

Eräs vastaaja ehdotti sähköpostin hyödyntämistä ehdotusten lähettämiseksi mutta totesi sen samalla olevan hankalaa. Lisäksi toivottiin ensin valittavan aihe, josta kukin piiriläinen esittäisi kirjaehdotuksensa ja keskustelun päätteeksi piirissä valittaisiin luettavat kirjat koko kaudeksi.

Vastaukset summaa seuraava kommentti: ”Makuja on niin monenlaisia eikä kaikkien toivomuksia voi täyttää! Toinen pitää jotakin mielenkiinnottomana kun taas toisen mielestä kirja voi olla huippu!” Lukupiirikirjojen valinnassa ryhmän vetäjän rooliin kuuluu tasapuolinen suhtautuminen kaikkiin ehdotuksiin. Jokaisen ääntä ja kirjatoivetta on kunnioitettava.

7.5 Lukupiiriläisten rooli sisällön rakentamisessa

Kysymyksissä kuusi ja seitsemän tiedusteltiin, *miten lukupiiriläiset suhtautuvat siihen, että he itse alustavat piiriä* kirjaston edustajan sijaan. Jatkokysymyksessä tiedusteltiin *halukkuutta piirin vetämiseen* myös jatkossa. Mielestäni oli hyväksi selvittää osallistumisen todellinen tahtotila kirjallisesti sen lisäksi, mitä olen havainnoinut ryhmäkoontumisissa. Lukupiirikäyntitilastoinnin mukaan senioriryhmän kokoontumisissa on ollut vuosien ajan tasaisesti kymmenestä neljääntoista osallistujaa riippumatta vetäjästä. Osallistumiseen ei kävijätilaston mukaan ole vaikuttanut negatiivisesti se, pitääkö lukupiirin kirjaston edustaja vai lukupiiriläinen. Vastauksissa tulee huomioida, että torstain lukupiirissä osallistujat eivät ole alustaneet piiriä, joten heille ajatus on uusi.

Kymmenen vastaajaa sanoo pitävänsä pelkästään hyvänä asiana osallistujajäsenen vetovuoroa. Kaksi ei pidä asiaa hyvänä. Neljä näkee asiassa sekä hyvää, että huonoa (Kuva 2).

Kuva 2. Vetovastuu lukupiiriläisillä

Positiivisesti asiaan suhtautuneiden kommentteissa tuli esille, että osallistujan vetovuoro nähdään vastuun jakamisena, joka sitouttaa toimintaan. Arvostus lukupiirityötä kohtaan kasvaa, kun itse saa kokea, miten lukupiiriin valmistaudutaan ja mitä työ vaatii. Eräässä kommentissa todettiin ”paras ohjaaja tekee itsensä tarpeettomaksi, ts. tekee paljon pohjatyötä ja saa piiriläiset toimimaan omaehtoisesti”. Hyvänä pidettiin vaihtelua, vapaaehtoisuutta ja sitä, että osallistuja saa itse tutkia kirjaa, kirjailijaa ja aihetta ja tätä kautta oma kirjallisuuden tuntemus syvenee. Hyvänä nähtiin myös ”ei-ammatti-ihmisen” näkökulman esiin tuominen.

Kielteisissä kommentteissa todettiin vetovuoro liian raskaaksi ja huomautettiin, että mikäli lukupiirikirjaa ehdottanut vetäjä ei pääsekään kokoontumiseen, tärkeä mielipide jää kuulematta. Neutraaleissa kommentteissa toivottiin vaihtelua osallistujan ja kirjaston edustajan vetovuoroihin sekä todettiin, että alustuksen pitää olla joka tapauksessa hyvin valmistettu.

Kyselyn tekohetkeen, toukokuuhun 2013 mennessä, kuusi senioripiirin jäsentä oli alustanut piirin. Toukokuuhun 2014 mennessä kymmenen senioripiiriläistä on alustanut piirin. Vuoden takaisissa vastauksissa näkyy epäröinti asiaa kohtaan. Näytön perusteella on todettava, että mahdollisesti toisten esimerkki ja ryhmän rohkaisu ovat lisänneet senioripiirissä lukupiirin alustamishalukkuutta.

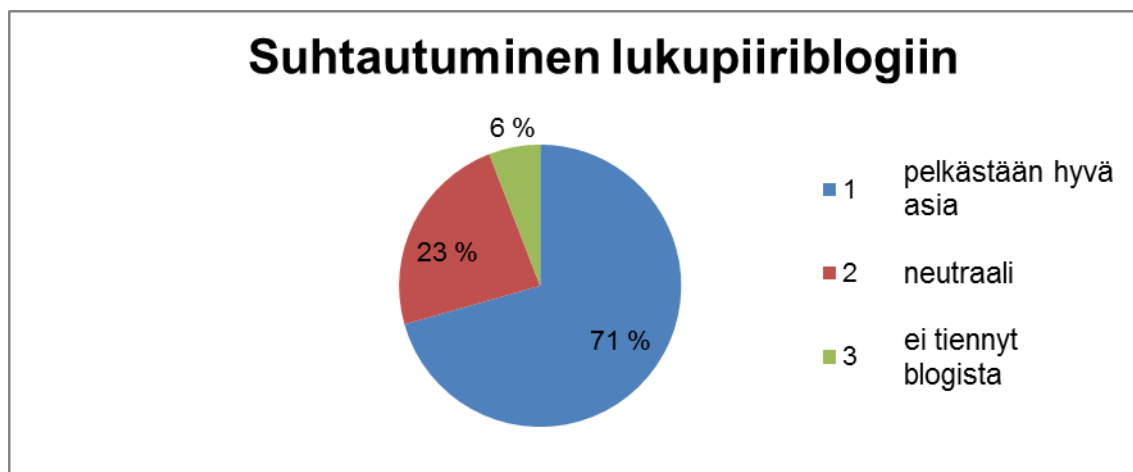
Vastauksissa kuusi ilmoitti pitäneensä piirin ja viisi tekevänsä niin mielellään jatkossakin. Kahdeksan ei joko halunnut pitää piiriä tai ei ollut pitänyt piiriä tai ei osannut kommentoida asiaa. Negatiivisissa vastauksissa ei annettu syytä haluttomuuteen. Vain yhdessä vastauksessa syyksi mainittiin epäröinti omia kykyjä kohtaan.

Myönteisissäkään kommentteissa ei avattu kokemusta, vain yksi selittävä kommentti annettiin: ”Olen ilokseni saanut vetää lukupiiriä. Valmistautuminen vaatii syvällisempää paneutumista kuin osanotto. Antoisaa.” Kyseessä saattaa olla suomalaiselle kansanluonteelle tyypillinen vaatimattomuus ja epäily. Ensin seurataan tilannetta ja rohkeampien esimerkkiä, sitten tullaan mukaan toimintaan. Tähän mennessä senioripiiriä on jo alustanut kymmenen piirin jäsentä, jotkut useampaan kertaan. Torstaipiirin jäsenet eivät voineet kokemuksellisesti ottaa asiaan kantaa, joten selkeästi vain osa heistä antoi mielipiteensä.

7.6 Lukupiiriblogin kirjoittaminen

Kysymyksessä seitsemän kysyttiin *halukkuutta lukupiiriblogin kirjoittamiseen*. Torstaipiirin osallistujille blogikysymys on saattanut olla hämmentävä, sillä heidän lukupiirikokoontumisiinsa aihe ei ole liittynyt konkreettisesti. Seniorilukupiirin osallistujajäsenet ovat voineet halutessaan kirjoittaa pitämästään piiristä ja kirjasta kirjoituksen Itäkeskuksen kirjaston blogiin syksystä 2012 lähtien. Senioripiiriä toukokuuhun 2013 mennessä alustaneet seitsemän osallistujaa olivat jo kirjoittaneet lukupiiriblogiin.

Itäkeskuksen blogiin, kirjallisuusblogeihin yleensä ja omaan blogikirjoitukseen positiivisesti suhtautui 12 vastaajaa. Neljä vastaajaa ei ottanut blogeihin mitään kantaa. Eräs vastaajista sanoi kirjablogin olevan hyvä asia, koska kaipaa itse jatkuvasti vinkkejä lukemisen arvoisista kirjoista. Toinen totesi blogin olevan ”avoin ikkuna Itäkeskuksen kirjaston hienoon toimintaan”. Yhdessä vastauksessa ei oltu tietoisia kirjaston blogin olemassaolosta (Kuva 3).

Kuva 3. Suhtautuminen lukupiiriblogiin

Blogista tekstinä ja blogin kirjoittamisesta kerroin seniorilukupiirissä syksyllä 2012, kun päätimme lukupiirejä vetävien kollegoiden kanssa ryhtyä päivittämään kirjastomme blogia lukupiireissä luetuista kirjoista. Asia oli monille lukupiiriläisille uusi, kuten kirjaston verkkosivujen informaatioarkkitehtuuri ylipäänsäkin. Opastin ryhmää löytämään kirjaston sivut ja blogikirjoitukset ja kehotin heitä tutustumaan kirjoituksiin. Samaan aikaan kun innostin senioreja pitämään lukupiiriä, ehdotin heille pienen vapaamuotoisen jutun kirjoittamista. Se voisi liittyä lukupiirikirjaan tai piirin pitämiseen. Rohkaisin heitä kirjoittamaan oman mielen mukaan paperille tai sähköpostiini lyhyen yksinkertaisen tekstin, jonka tarvittaessa muokkaisin blogiin sopivaksi. Kirjoituskynnyksen tein niin matalaksi kuin osasin.

Lukupiiriläisten kirjoitukset ovat olleet hämmästyttävän blogimaisia ensimmäisestä kirjoituksesta lähtien. Tekstit on voitu toimittaa lähes sellaisinaan kirjaston blogiin. Kirjasto on lisännyt kuvat ja tehnyt sivuasettelun. Tekstit on voinut kirjoittaa nimettömänä, etunimellä tai koko nimellään.

7.7 Lukupiirin syvin olemus

Kysymyksissä kahdeksan ja yhdeksän kysyttiin, *mikä lukupiirissä on parasta ja mitä kirjallisuus osallistujille merkitsee*. Kysymys lukupiiriläisten kirjallisuusmielityksistä esitettiin siksi, että kirjaehdotuslistauksia olisi helpompi laatia. Lukupiiriläiset suhtautuvat kirjallisuuteen intohimoisesti. Sen näkee ja kokee jokai-

sessä kokoontumisessa. Vastauksista käy ilmi, että ihmisten lempikirjallisuus on monimuotoista ja jokaisella on omat vahvat mieltymyksensä. Kaikki genret fantasiasta romantiikkaan, dekkareista elämäkertoihin, historiallisesta romaanista tietokirjoihin, esseistä klassikoihin ja runoihin mainittiin. Kotimaisesta kirjallisuudesta pidettiin ja käännöskirjallisuuden epätasalaatuisuudesta mainittiin. Kirjallisuus oli vastaajien mielestä osa yleissivistystä ja hoitaa mielenterveyttä.

”Ei tarvitse juoda viinaa, jos ottaa päähän ja on tylsää, hyvä dekkari pelastaa tympääntymiseltä”, totesi vastaaja. Eräässä kommentissa vastaaja totesi olevansa kranttu, ennakkoluuloinen ja valikoiva. Toista äärilaitaa edustava vastaaja mainitsi pitävänsä ”kirjavasta kirjallisuudesta”. Lukupiirikirjalle löytyy yksi yhteinen nimittäjä: kirjan on oltava ”hyvä”. Hyvällä kirjalla on yhtä monta määritelmää kuin on lukijoita. Hannu Mäkelä (2005, 83) toteaa, että ”hyvä kirja” sisältää muutakin kuin heppoisen juonen, pari henkilöä ja paikannimeä. Kirjasta on löydyttävä jokaiselle jotakin, monella tapaa ymmärrettäviä ja luettavia maailmojen tasoja ja ajatuksia. Siitä on löydyttävä arvoituksia, samaistumispintaa ja uusien ajatusten syntypohjaa.

Lukupiirissä on vastaajien mielestä parasta se, että saa puhua kirjoista muiden kirjoja rakastavien ihmisten kanssa ja tutustua kirjoihin, joita ei muuten lukisi. Tämä ajatus tuli esille jokaisessa vastauspaperissa.

7.8 Kaunokirjallisuuteen liittyvien sisältöpalvelujen kehittämisideoita

Kysymyksessä kymmenen *tiedusteltiin kirjaston kaunokirjallisuuspalvelujen kehittämiseksi*. Sana oli vapaa. Lukupiiriläisiltä tuli paljon hyviä täysin toteuttamis- ja kehittämiskelpoisia kaunokirjallisuuden sisältöpalveluideoita. Toivottiin lisää kirjallista ja suullista kirjavinkkausta aikuisille, lukuvalmennusta, esitettä kirjaston nettisivujen sisällöstä, kirjallisuudesta tiedottavaa kirjastossa jaettavaa lehteä, asiakkaiden osallistamista sisältöjen avaamiseen, kirjastopalsta paikallislehteen ja kirjailijavieraita päiväsaikaan.

Lisäksi toivottiin kirjastoon enemmän teemasisältöisiä kirjanäyttelyitä, kirjoihin perustuvien elokuvien sarjaa kirjastotilassa näytettäväksi, sekä interaktiivisia ja intiimejä tilaisuuksia eri aiheista (kissaihmisille / koiraihmisille / antiikin ystäville).

Kirjaston kirjallisuusiltoihin ehdotettiin aiheiksi satututkimusta ja alustuksia kirjallisuudesta, kirjailijoista ja kulttuurihenkilöistä. Toivottiin erilaisia haastatteluvieraita, kuten suomentajia, kolumnisteja, kriitikoita ja blogisteja. Kirjaston henkilökunnalta toivottiin aktiivista hakeutuvaa toimintaa ja hyllyjen välissä kirjoja etsivien asiakkaiden huomioimista.

Monissa vastauksissa todettiin myös, että olemassa oleviin palveluihin oltiin tyytyväisiä. Kirjaston haluttiin olevan kirjasto, jossa perustehtävä on kirjojen lainaaminen. Palveluita ja tapahtumia koettiin tarjottavan riittävästi, ellei liikaa. Eräs vastaaja totesi, että kirjasto voi kysyä ideoita, mutta kaikkia ehdotuksia ei tarvitse toteuttaa. Eräs vastaaja kiteytti kokemuksensa seuraavasti: ”Kirjasto on paikka, joka ei vaadi minulta mitään. Siellä on hauska harhailla, etsiä, löytää. Kirjastosta löytyy hiljaisuuden saarekkeita – lähes pakopaikkoja.”

8 SAATUJEN KEHITTÄMISIDEOIDEN TOTEUTUS

8.1 Kehittämisideoiden pohdintaa

Monet lukupiiriläisten antamat palveluideat ovat hyviä ja toteuttamiskelpoisia mutta vaativat henkilökuntaresursseja ja rahaa. Itäkeskuksen kirjasto sijaitsee kulttuurikeskuksessa, joka järjestää kaikille avoimia ja ilmaisia kirjailijahaastatteluja ympäri vuoden kesätaukoa lukuun ottamatta. Tämän vuoksi kirjasto ei ole keskittynyt kirjailijailtojen järjestämiseen. Kirjastossa vierailee kirjailijoita noin kahdesta neljään vuosittain. Lukupiiriläiset toivoivat kirjaston järjestävän aktiviteetteja päiväsaikaan, koska silloin seniorien on helpompaa liikkua harrastamassa. Tämä on kirjastolle jälleen resurssihaaste. Toista päivällä kokoontuvaa lukupiiriä on pohdittu järjestettäväksi, kenties avoin lukupiiri voisi olla tässä so-piva vaihtoehto.

Kirjastossa on pohdittu spontaanin hylynvälivinkkauksen mahdollisuutta päiväsaikaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kirjastohenkilökunnan edustaja kuljeskelee kirjahyllyjen välissä ja hakeutuu aktiivisesti asiakkaiden puheille tarjoten apua kirjojen etsimisessä ja suositteluissa. Näyttelyitä henkilökunta tekee tasaisesti ja niiden sisältöjä pohditaan säännöllisesti. Näyttelyt dokumentoidaan ja tilastoidaan. Asiakkaat voivat sekä ehdottaa että tehdä näyttelyitä kirjaston tiloissa.

Kirjaston opettamis- ja ohjaustehtävää pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan ja erilaisia tilaisuuksia järjestetään. Esimerkkeinä mainittakoon tiedonhaun opetus, vertaistukiohjaus, lukupiirit, suomen kielen keskustelupiirit maa-hanmuuttajille ja askartelu- ja läksyaputuokiot lapsille ja nuorille. Kirjaston inter-netsivujen sisältöjen avaamisen voisi sisällyttää senioreille annettavaan tiedon-haun opetukseen.

Erilaisia lukupiiriläisten esittämien interaktiivisten intiimien tilaisuuksien järjes-täminen on toki mahdollista, jos niiden luominen ideoinnista markkinointiin, ra-hoitukseen ja toteutukseen resurssoidaan johdon tuella. Tapahtumien suunnit-telu ja järjestäminen voidaan tehdä yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa, jol-

loin hyöty tulee monelle kirjastolle ja kustannuksetkin jakautuvat tasaisemmin. Osittain näin Helsingin kaupungin kirjastossa tapahtuukin.

Asiakkaiden tarpeet ja kokemukset on otettava huomioon julkisten palvelujen kehittämisessä. Toiveiden kuuntelemisen lisäksi on ymmärrettävä millaisia asioita asiakas arvostaa. Kirjaston on pystyttävä tarjoamaan asiakkaille ainutlaatuisia kokemuksia, sillä palvelun laatu konkretisoituu asiakkaalle vasta palvelua käytettäessä. (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 13 - 14.) Palvelumuotoilussa asiakkaat otetaan mukaan uusien palvelujen ja tuotteiden ideointiin ja kehittämistyöhön. He kertovat kokemuksistaan ja testaavat uusia palveluja. Saatu- jen palautteiden kautta palveluita ja tuotteita jälleen muokataan tarvittaessa. (Miettinen 2011, 21.) Lisäksi palvelumuotoiluprosessiin tulee osallistaa kaikki palvelun tuotantoon osallistuvat tahot ja eri asiakassegmentit sitouttamalla heidät mukaan suunnittelutyöhön ja yhteistoimintaan (Tuulaniemi 2011, 28). Seuraavissa alaluvuissa esitettyihin esimerkkeihin sisältyy palvelumuotoiluajatus eli asiakkaat on otettu mukaan palvelun ideointiin, suunnitteluun ja tuottamiseen.

8.2 Lukuvalmennuksen käynnistyminen

Lukupiiriläisten antamissa palveluideatoiveissa toivottiin ”kirjavalmennusta” sekä aikuisvinkkausta. Sattumalta samaan aikaan, keväällä 2013, Itäkeskuksen kirjastossa ja Kallion kirjastossa heräsi idea kaunokirjallisuusvalmennuksesta. Itäkeskuksessa se tapahtui lukupiirikyselyn kautta. Kahden kirjaston voimalla käytiin tutustumassa Kirjasto Kympin musavalmennukseen (Helsingin kaupungin www-sivut 2014), joka toimi oivallisena pohjana lukuvalmennukselle. Elokuussa 2013 Itäkeskuksen kirjasto ja Kallion kirjasto ryhtyivät yhdessä antamaan henkilökohtaista lukuvalmennusta asiakkaille.

Lukuvalmennusidean lähtökohta on asiakkaan ja kirjastohenkilökunnan kahdenvälinen kirjakeskustelu, jossa asiakas esittää kysymyksen ”voitko suositella jotain kirjaa”. Hongiston mukaan peruspalvelusta poikkeavaksi lukuvalmennuksen tekee se, että lukuvalmennuksen alussa asiakas esittää teeman, genren tai kirjailijan mukaisen lukuvinkkitoiveen. Hänelle rakennetaan toiveen mukainen kirjalista, jossa on kymmenestä kahteenkymmeneen teosta. Halutessaan asia-

kas voi tulla noin tunnin mittaiseen henkilökohtaiseen kirjaesittelyyn, jossa lukuvalmentaja kertoo vinkkilistan kirjoista. Keskustelu voi johtaa useampiinkin valmennustilanteisiin ja uusiin kirjalistoihin, riippuen asiakkaan toiveista. Halutesaan asiakas saa kirjavinkkilistan myös sähköpostitse ilman henkilökohtaista käyntiä valmennuksessa. (Hongisto 2014, 10 - 11.) Asiakkaalta pyydetään aina valmennuksen jälkeen palautetta ja näin koetetaan parantaa palvelua entisestään.

Lukuvalmennus on ennen kaikkea kahdenvälistä ja henkilökohtaista, kun taas aikuisvinkkaus voi suuntautua joko yhdelle henkilölle vaikkapa spontaanisti kirjaston asiakastiskillä tai isommalle ryhmälle etukäteen suunnitellusti. Kirjastomme palveluvalikoimaan ei vielä kuulu järjestelmällistä ryhmien aikuisvinkkausta, mutta valmiudet sen järjestämiseen on. Niin lukuvalmennus kuin aikuisvinkkaus vaativat henkilökuntaresursseja. Lukuvalmennusta tekee Itäkeskuksessa tällä hetkellä neljä kirjastonhoitajaa ja aineiston etsiminen, kirjasuosituslistojen teko ja lukuvalmennushetken rakentaminen täytyy tarkoin suunnitella työvuorolistoihin. Lukuvalmentaminen vaatii rauhallista sisätyöaikaa.

8.3 Lukuhelmiä-lehtinen

Lukupiiriläisiltä tuli kyselyn yhteydessä useampi toive kirjaston omasta paperimallisesta kirjallisuuslehdessä. On ymmärrettävää, että erityisesti seniorit eivät ole tottuneet etsimään kaikkea tietoa internetistä ja tiedonhakutaidotkin voivat olla puutteelliset. Mukaan otettava lehtinen voi olla kätevä muistilista kiinnostavista kirjoista. Toiveissa oli myös asiakkaiden osallistaminen kirjastopalveluiden luomisessa. Kirjoja osaavat vinkata asiakkaatkin, jos heitä siihen opastaa ja rohkaisee.

Kysyin senioriryhmältä, tutuilta vakiasiakkailtamme ja henkilökunnaltamme lyhyitä vapaamuotoisia kirjasuosituksia ja sainkin niitä runsaasti. Työaikaa ja työvoimaa säästääksemme suunnittelin kahden kollegan kanssa hyvin yksinkertaisen kirjaston markkinointi-identiteettiä noudattavan lehtisen, joka sisältää noin viisitoista lyhyttä tai hieman pidempää kirjasuositusta. Ideana on, että asiakkaat vinkkaavat yhdessä henkilökunnan kanssa. Kirjoittajat esiintyvät etunimellä tai

anonyymisti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja asiakkaat voivat jättää vinkkejä sekä kirjaston sähköpostiin, että paperilapulle kirjastossa. Kirjaston edustaja toimittaa tekstit lehteen (LIITE 4).

8.4 Lukupiiriläisten tuottamat näyttelyt, tapahtumat ja vinkkaus

Eräs seniorilukupiirin jäsen on monivuotinen kirjastokumppanimme. Hän on järjestänyt lähes kaksikymmentä vuotta erilaisia kirjallisuus- ja matkailuiltoja yhteistyössä kirjastohenkilökunnan kanssa. Hän on laajasti verkostoitunut ja ahke- ra suusta suuhun -kirjastomarkkinoija. Sama henkilö on myös tehnyt lukemat- tomia vitriininäyttelyitä kirjastotilaan. Talvella 2014 myös toinen seniorilukupiirin jäsen teki vitriiniin kirjanäyttelyn. *Kotikaupunki kirjahyllyssäni* -näyttelyssä oli esillä lukupiiriläisen omia Itä-Helsinkiä kuvaavia tietokirjaharvinaisuuksia. Lisäk- si kirjaston edustaja etsi Itä-Helsinkiä koskevia tieto- ja kaunokirjoja lainattavak- si näyttelyn ohkeen.

Vuoden 2014 marraskuussa suunnitteilla olevaan Kirjallisuusviikko- tapahtumaan saamme aktiivisen asiakkaamme, entisen lukupiiriläisen, vink- kaamaan aikuisille scifiä ja fantasiaa. Edellä mainittujen esimerkkien kautta voi- taneen todeta, että Itäkeskuksen kirjaston lukupiireissä kävijät ovat myös laajas- ti muuhun kirjallisuusaiheiseen kirjastopalveluun sitoutuneita ja siitä kiinnostu- neita.

Kirjastojen on tarkkaan harkittava uusien palvelu- ja tapahtumaideoiden toteut- tamista kiristyvien henkilökuntaresurssien ja pienien tapahtumabudjettien vuok- si. Siksi ideoiden kysyminen asiakkailta ja niiden toteuttaminen ovat osittain ris- tiriidassa. Kirjastotyö on murrosvaiheessa, kun sähköiset aineistot ja uusi tekno- logia vaativat henkilökunnalta osaamista ja opettamistaitoja. Tämän lisäksi kir- jaston tehtävä on edelleen tarjota asiakkailleen myös hyvät kirjaston peruspal- velut, riittävä aineistokokoelma sekä asiantunteva tietopalvelu uuden palveluvi- sioinnin rinnalla.

9 YHTEENVETO JA POHDINTA

Yhteenveto

Lukupiiritoiminnalla on pitkä historia. Euroopassa sen voidaan katsoa alkaneen 1700-luvun alkupuolella ja Suomessakin ensimmäinen kirjastosieteetti perustettiin 1760-luvulla Pohjanmaalle. Erilaista ja erimuotoista kirjoista keskustelua lukupiirien nimellä on tapahtunut vuosisatojen ajan, kunnes joukkoviestimet alkoivat kilpailla ihmisten vapaa-ajasta 1960-luvulta eteenpäin. Amerikkalaisen mediapersoonan Oprah Winfreyn vuonna 1996 aloittamalla suositulla televisiolukupiirillä lienee ollut vaikutusta maailmalla levinneeseen ja myös Suomessa 2000-luvulla roihahaneeseen lukupiiriharrastukseen.

Nykyään lukupiirit kokoontuvat niin kirjastoissa, ihmisten kotona ystävien kesken kuin verkossa. Kirjastojen lukupiiritoiminta on moninaista mutta yhteisiä piirteitä ovat kirjastossa tapahtuvat kokoontumiset, kirjaston edustajan läsnäolo ja perinteinen luettuun kirjaan liittyvä kirjakeskustelu. Tänä päivänä lukupiiritoiminta on osa nykyaikaista kirjastopalvelua. Se luo yhteisöllisyyttä ja lisää kansalaisten yleissivistystä. Kirjallisuudesta keskustelu ylläpitää lukuharrastusta ja johdattelee monipuolisesti eri kirjallisuusgenrejen äärelle. Lukupiiritoiminnalla on yksinäisyyttä ja syrjäytymistä estävä vaikutus, sillä kirjastoon ovat kaikki kansalaiset tervetulleita, palvelu on tasa-arvoista ja lukupiiriharrastus on ilmaista.

Kirjastotyön sisältö muuttuu e-aineistojen lisääntyessä ja henkilökuntaresurssien vähentyessä. Se haastaa kirjastolaitoksen määrittelemään tarpeellisuutensa ja tehtävänsä tulevaisuudessa uudelleen. Kirjastolla ei enää ole monopolia tiedonvälityksessä, kun internet on kaikkien ulottuvilla. Kirjastojen tulee pohtia uudenlaisia palvelumuotoja ja tarjota tilat asiakkaiden oleilua, työskentelyä ja harrastuksia varten. Lukupiireille ja muille kirjastoissa kokoontuville harrastuspiireille lienee tulevaisuudessa tilausta, kun kirjastojen paperiformaattiin perustuva kokoelmakeskeisyys katoaa.

Lukupiiri voidaan määritellä monin tavoin. Pääsääntöisesti lukupiiri on yhteisö, jonka jäsenet haluavat jakaa lukukokemuksensa toistensa kanssa. Heitä yhdistää rakkaus kirjallisuuteen. Lukupiiriryhmästä kehittyy ajan myötä tiukasti yhteen

hitsautunut pienryhmä, joka muodostaa toiminnalleen omat sääntönsä. Kirjastojen lukupiirit voivat keskittyä tiettyihin kirjallisuusgenreihin tai toimia perinteisen tai avoimen lukupiirin tapaan. Lukupiireihin osallistuu enemmän naisia kuin miehiä. Enemmistö osallistujista on seniorikansalaisia.

Vaikka perinteisellä lukupiiritoiminnalla on vankka kannatus ja kysyntä, se on samalla muotoutumassa monenlaisiksi uusiksi kirjallisiksi palvelumuodoiksi. Esimerkkeinä mainittakoon vuonna 2013 alkanut käsityöt ja ääneen lukemisen yhdistävä Novellikoukku. Se on kirjastoja kiertävä tapahtuma, jonka yhteydessä yksi lukee ääneen ja muut tekevät käsitöitä omaksi ilokseen tai hyväntekeväisyyteen. Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektissa vuonna 2009 vietiin kokeilumuotoisesti muistisairaiden vanhusten palvelutaloon kirjastoaineistoja, vanhuksille luettiin ääneen ja heille soitettiin musiikkia. Nämä lukemiseen liittyvät palvelumuodot korostavat kirjallisuuden elämyksellisyyttä, kun taas perinteisessä lukupiirissä keskitytään lukukokemuksen jakamiseen kirjakeskustelun muodossa.

Aiempi lukupiiritutkimus Suomessa on keskittynyt muun muassa lukupiiritoiminnan sosiaalisten piirteiden tutkimiseen sekä kirjallisuuden terapeuttiseen vaikutukseen lukupiiritoiminnassa. Kansainvälisiä lukupiiritutkimuksia on tehty jonkin verran Amerikassa ja Englannissa. Suvi Aholan väitöskirja *Lukupiirien Suomi* vuodelta 2013 kattaa suomalaisen lukupiiritoiminnan perusteellisesti sen alkua ajoista nykypäivään ja sisältää myös kenttätutkimuksen.

Lukupiiritoimintaan liittyvät ongelmat ovat pitkälti samankaltaisia kansallisuuksista ja lukupiireistä riippumatta. Koko Amerikan mantereen kattavassa vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa todettiin samoja lukupiireissä ilmeneviä ongelmia kuin tässä kehittämistutkimuksessa käsitellyssä tutkimuksessa. Lukupiirien osallistajat painottavat kirjakommenteissaan eri asioita ja keskustelu saattaa harhautua kauas kirjan sisällöllisistä ansioista. Ryhmän jäsenet ovat kaikki erilaisia persoonia ja joskus koetaan toisten liiallinen hallitsevuus haitallisena. Hiljaisemmat osallistajat eivät saa ääntään kuuluville. Tässä kohtaa ryhmän vetäjän vastuu ja taidot diplomaattisena keskustelun ohjaajana korostuvat. Lukupiiriryhmiin kaivataan kaikkialla mukaan enemmän miehiä ja eri-ikäisiä ihmisiä.

Amerikassa Kansasin osavaltiossa Johnsonin piirikunnan yleisessä kirjastossa kehitettiin vuonna 2004 lukupiirikassi-projekti helpottamaan erilaisten lukupiirien sisältöjen rakentamista ja aineistojen saatavuutta. Kassi sisälsi kymmenen kappaletta samaa lukupiirikirjaa pokkariversiona, keskustelun ohjauslehtisen, kysymyksiä ja tietoja kirjailijasta. Lukupiirien vetäjät saivat hakea kasseja kirjastosta ilmaiseksi. Palvelu on sittemmin levinnyt ympäri Amerikkaa ja se on koettu hyödylliseksi.

Tutkimustulokset

Tässä opinnäytteessä keskityttiin tutkimaan Helsingin kaupunginkirjaston Itäkeskuksen kirjaston lukupiirejä, jotka perustettiin vuonna 2007. Tutkimuksen tavoite oli kartoittaa osallistujien mielipiteitä nykyisestä toiminnasta ja saada kehittämisideoita tulevaisuuteen. Tavoitteena oli myös toteuttaa osa ideoista yhdessä lukupiiriläisten kanssa. Näissä tavoitteissa onnistuttiin.

Itäkeskuksen lukupiireihin on tultu lähinnä kirjastotilassa huomatuun markkinointiin sekä tuttujen ihmisten suosittelujen kautta. Suurin syy lukupiiriharrastuksen aloittamiseen on ollut rakkaus kirjoihin ja halu keskustella kirjallisuudesta muiden asiasta innostuneiden kanssa. Erityisesti on haluttu saada erilaisia lukukokemuksia oman mukavuusalueen ulkopuolelta.

Lukupiirejä veti ensimmäiset viisi vuotta ainoastaan kirjaston edustaja. Vuodesta 2012 seniorilukupiiriä on voinut alustaa ja ohjata myös lukupiirin jäsen. Yli puolet tutkimuskyselyyn vastaajista suhtautui asiaan myönteisesti ja suurin osa senioripiirin jäsenistä on jo pitänyt lukupiirin. Saatujen vastausten, innostuneen osallistumisen ja kuultujen ansiokkaiden alustusten perusteella voidaan todeta, että lukupiirin pitäminen sekä kirjallisuusblogin kirjoittaminen on ryhmän jäsenille mieluista puuhaa. Lukupiirin alustamiseen ja keskustelun ohjaamiseen vastaajilla on selkeitä vaatimuksia. Lukupiirin vetäjän tulee olla asiantuntija, ihmistuntija, ryhmätyöosaaja, empaattinen ja kirjallisuudesta syvästi kiinnostunut.

Osallistujalähtöiseen lukupiirin ohjaamiseen ollaan pääasiassa tyytyväisiä ja toiminta on muuttunut vastausten mukaan elävämmäksi. Toisaalta lukupiireissä kaivataan kirjaston edustusta ja asiantuntijuutta. Lukupiirikirjan valintaan käyte-

tään paljon aikaa ja vaivaa mutta yhtä oikeaa tapaa löytää sopiva kirja ei ole löytynyt. Kirjaston edustajan valmistamia kirjaehdotuslistoja toivotaan omien ehdotusten lisäksi. Ryhmähavainnoinnin, itsehavainnoinnin, kollegoiden kanssa käytyjen keskustelujen sekä saatujen vastausten perusteella lukupiirin osanottajat eivät kuitenkaan koe kirjalintaa yhtä hankalana prosessina kuin kirjaston edustajat.

Kehittämisideoita tuli paljon ja osa niistä on jo toteutettu, kuten esimerkiksi Kallion ja Itäkeskuksen kirjastoissa syksyllä 2013 aloitettu uusi lukuvalmennuspalvelu. Itäkeskuksen kirjastossa lukupiiriläiset ja muutkin asiakkaat voivat antaa lukuvinkkejä neljä kertaa vuodessa ilmestyvän Lukuhelmiä -lehtisen välityksellä. Lukupiiriläiset ovat tehneet aineistonäyttelyitä kirjastotilaan ja tulossa on myös asiakasvinkkausta syksyllä 2014 järjestettävään kirjallisuustapahtumaan.

Pohdinta

Tämä Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoiminnan kehittämistutkimus osoitti sen, että asiakkaita on aktiivisesti kuunneltava, heiltä on kysyttävä mielipiteitä ja toiveita on toteutettava, mikäli palvelut halutaan pitää elävinä ja elossa. Ilman lukupiiriläisiä ei ole lukupiiritoimintaakaan. Tulosta voidaan pitää hyvänä, sillä lukupiiriläiset ovat nykyiseen toimintaan kyselyn mukaan tyytyväisiä. He alustavat lukupiirejä mielellään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, mutta nekin, jotka eivät halua piiriä alusta, hyväksyvät muiden osallistujien aktiivisen osallistumisen toimintaan. Osallistujat ovat myös ottaneet lukupiiriblogin kirjoittamisen myönteisesti vastaan ja heidän kirjoituksensa ovat kauttaaltaan onnistuneita. Kaikki lukupiiritoimintaan liittyvä lukupiiriläisten suorittama tekeminen perustuu vapaaehtoisuuteen.

Kehittämisideoiden suuri määrä yllätti iloisesti, sillä se kertoo siitä, että asiakkaat ovat kiinnostuneita kirjaston toiminnasta ja odottavat tulevaisuudessakin sen tarjoavan elämyksiä, opetusta ja erilaisia tapahtumia ihmisille. Erityisen myönteistä oli huomata heidän halukkuutensa kehittää kirjastopalveluja yhdessä henkilökunnan kanssa. Missään tapauksessa kirjaston ikäikäistä perusteh-

tävää tiedon lähteille pääsemisen, kokoelman tarjoamisen ja monipuolisen perusasiakaspalvelun tarjoajana ei voi ohittaa. Sitä mieltä ovat myös asiakkaat.

Kehittäminen vaatii useimmiten rahaa sekä aineisto- ja henkilökuntaresursseja. Kehittäminen pelkästään muodon vuoksi ei ole järkevää. Jos palvelu todetaan toimivaksi, sitä on turha väkisin muuttaa. Lukupiireissä muutoksia tehdään osallistujien ehdoilla, sillä kyseessä on vapaa-ajan leppoisa harrastus eikä suorittamiseen tähtäävä pakkopulla.

Lukupiirityö on ihmistyötä ja vaatii vetäjältä psykologista pelisilmää sekä aimo annoksen vuorovaikutustaitoja. Näihin seikkoihin ei tämän tutkimuksen rajoissa ollut mahdollisuutta keskittyä. Jatkotutkimus voisi käsitellä vaikkapa lukupiirin vetäjän pedagogisia osaamistarpeita yhdistettynä ryhmädynamiikkaan. Kiinnostavaa olisi myös tutustua kirjailijoiden vetämiin lukupiireihin ja tutkia, miten kirjallisuuden ammattilainen saa osallistujat oppimaan ja keskustelemaan kirjallisuudesta. Toisaalta olisi kiinnostavaa tutkia lukupiiriläisten sielunliikkeitä toiminnan terapeuttiselta kannalta. Lukupiiri saattaa olla osallistujalle yksi harvoista sosiaalisista kontakteista. Lukupiirissä saa olla ryhmän jäsen ja kuulua joukkoon vaikka vain kuuntelemalla toisten puhetta.

Lukupiiristä muodostuu parhaimmillaan tiivis oma yksikkö, jonka jäsenet oppivat hyväksymään toisensa niin hyvässä kuin pahassa. Persoonien erilaisuus ja mahdolliset häiritteijät opitaan ylittämään kun keskustelun ydin on luettu kirja ja kirjallisuus. Tunteet saavat näkyä lukupiirissä niin kyynelten kuin naurun muodossa. Lukupiirissä todetaan usein, että mitä ristiriitaisempia tunteita ja mielipiteitä teos on herättänyt, mitä kiihkeämpi keskustelu aiheesta on käyty, sitä enemmän kokoontuminen on lukupiiriläisille antanut.

Lukupiirin vetäminen vaatii toiminnan organisoinnin ja markkinoinnin lisäksi kirjallisuuteen paneutumista, omaa kirjallista pohdintaa lukuisista itselle vieraistakin aiheista ja aikaa lukea. On osattava asettua erilaisten ihmisten asemaan ja ymmärrettävä persoonallisuuseroja. Keskittyneen kuuntelemisen taito on tärkeintä, eikä kärsivällisyydestäkään ole haittaa. Myös kritiikkiä on osattava ottaa vastaan, niin kuin asiakaspalvelutyössä yleensäkin. Toisaalta lukupiirityöskente-

lyn kautta ymmärtää kirjaston tarjoaman aineistokokoelman ja lukemisen mahdollistamisen tärkeyden. Lukupiiri on myös paikka, jossa selkeästi tuntee asiakkaiden kiitollisuuden ja tyytyväisyyden. Innostus lukupiiriläisten kasvoilla, kommenteissa ja toiminnassa palkitsee ja tuottaa silkkaa työniloa.

LÄHTEET

Ahola, S. 2013a. Lukupiirien aika. Helsinki: Avain.

Ahola, S. 2013b. Lukupiirien Suomi : Yhteisöllistä lukemista 149 suomalaisessa lukupiirissä 2009. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Viitattu 4.4.2014.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37960/ahola_vaitoskirja.pdf?sequence=1

Dowd, N.: Evangeliste, N. & Silberman J. 2010. Bite-Sized Marketing : Realistic Solutions for the Overworked Librarian. Chicago: American Library Association Editions.

Ervasti, K. 2009. ”Mä oon aina halunnut jonkun tällaisen ryhmän” – kirjoitelma lukupiireistä ja lukupiirejä vetävistä kirjastolaisista. Teoksessa K. Hypén (toim.) Kirjasto 2010 lukijat, tekstit ja verkko. Helsinki: BTJ Finland Oy, 52-88.

Havu, I. 1945. Lauantaiseura ja sen miehet. Helsinki: Otava.

Helsingin kaupunginkirjaston www-sivut 2014. Viitattu 4.4.2014. <http://www.helmet.fi>.

Heinisuo, R., Koskela, S. & Saine, R. 2004. Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla: palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia. Opetusministeriön julkaisuja 2004:5. Saatavilla myös osoitteesta
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_189_kirjastopalvelut.pdf?lang=fi

Helsingin kaupungin tietokeskus 2014. Helsinki alueittain 2013. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 23.4.2014.
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/14_04_22_Helsinki_alueittain_2013_Tikkanen.pdf

Hermes, V.; Hile, M. & Frisbie, J. 2008. Reviving Literary Discussion : Book Club to Go Kits. Reference & User Services Quarterly (48)1, 30 - 34.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 11. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Hoffert, B. 2006. The Book Club Exploded. Library Journal (131)12, 34 - 37.

Hongisto, S. 2014. Lukemisen personal trainer. Kirjastolehti 1/2014, 10-11. Saatavilla myös osoitteesta <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/324/lukemisen-personal-trainer/>

Järvinen, M. 5.3.2014. Kirjastovirkailija. Helsingin kaupungin kirjasto. Haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä : kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karlöf, B. 2009. Benchmarking – med lärande för att utveckla företag, organisationer och människor. Malmö: Liber.

Kirjastolaki 4.12.1998/904.

Korhonen, E-L. 2013. Kirjaston lukupiirit – kiinnostavatko vain senioreita?. AMK-opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.5.2014.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56930/Korhonen_Eeva-Liisa.pdf?sequence=3

Koskenkorva, J. 17.3.2014. Kirjastovirkailija. Helsingin kaupungin kirjasto. Haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Kävijätilasto kirjastokäynnit suurpiireittäin 2003-2013. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto

Laakso, M. 2010. Kansanvalistajasta kansalaisten olohuoneeksi: Helsingin kaupunginkirjasto 1940-2005. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto.

Laaksonen, P. 17.3.2014. Kirjastonhoitaja. Helsingin kaupungin kirjasto. Haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Lainaustilasto aineistotyypeittäin ja kirjastoittain 2013. Helsinki: Helsingin kaupunginkirjasto.

Lukupiiriläinen blogga. Kirjastoelämää Itäkeskuksen kirjastossa. Viitattu 4.4.2014. <http://itiskirjasto.wordpress.com/>

Lukupiirit.fi www-sivut 2014. Viitattu 19.4.2014. <http://www.lukupiirit.fi/>

Lähteelä, M. 14.7.2014. Kirjastonhoitaja. Helsingin kaupungin kirjasto. Haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

McArdle, M. & Trott, B. 2009. Book Group Therapy : A Survey Reveals Some Truths about Why Some Book Groups Work and Others May Need Some Time on the Couch. Reference & User Services Quarterly (49) 2, 122 - 125.

Miettinen, S. 2011. Palvelumuotoilu – yhteissuunnittelua, empatiaa ja osallistumista. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu : uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Helsinki: Teknologiainfo Teknova, 21-39.

Mikkonen, A. 2011. Lukupiirin lumous – lukemisen sosiaalinen ulottuvuus lukupiireissä. Pro-gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 4.4.2014. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82412/gradu04936.pdf?sequence=1>.

Mäkelä, H. 2005. Ruhtinas unelmain mailla : matkani kirjojen kanssa. Helsinki: Otava.

Mäkelä, M-L. 2003. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Mäkinen, I. 1997. "Nödvändighet af Lainakirjasto": Modernin lukuhalun tulo Suomeen ja lukemisen instituutiot. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Nishikawa, K. 2006. Reading Oprah: How Oprah's Book Club Changed the Way America Reads. American Literature Vol. 78 Issue 3, 652-654.

Nurmela, L. 4.3.2014. Erikoiskirjastonhoitaja. Helsingin kaupungin kirjasto. Haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Opetusministeriö 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Helsinki: Opetusministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 2009 : 32. Viitattu 4.4.2014. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Helsinki: Opetusministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 2010 : 20. Viitattu 14.7.2014. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi>

Rehberg Sedo, D. 2002. Predictions of life after Oprah: A glimpse at the power of book club readers. Publishing Research Quarterly 18 (3), 11-22.

Serkkola, E. 2014. Neule ja novelli: novellikoukku on esimerkki kirjaston muuttuvasta roolista. Kirkko & kaupunki 5.3.2014, 8-9.

Suova, A. Erään kirjallisuuspiirin muotokuva. 2009. AMK-opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.5.2014. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5750/Suova_Anneli.pdf?sequence=1

Torstai-iltoja. 1926. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Tunturi, J. 2010. Lukuseurat ja lukuhalu. Teoksessa R. Hapuli; N. Koskivaara & J. Matero (toim.) Lukupiirikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy, 62-66.

Tuominen, K. 2012. Foreword. Teoksessa M. Niva; L. Malmberg & K. Tuominen. Development Models: Benchmarking in Practice. Turku; Benchmarking Ltd, 15.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Wang, M-Y. 2013. Public Library Blogs and Elders' Self-Learning : a content analysis. The Electronic Library (31)4, 521 – 534.

Vasenius, J. 1997. Piirteitä kirjaston toiminnasta Viipurissa. Teoksessa A. Ervi (toim.), Viipurin kaupungin kirjasto. Viipuri: Viipurin kaupunginkirjaston johtokunta.

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. 2009. 1.-3. p. Helsinki: Tammi.

Vuoto, J. 2010. Lukupiiri-projekti hakeutuvan kirjastotyön muotona. Informaatiotutkimus 29:3, 48. artikkeli. Viitattu 4.4.2014. <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/viewFile/3570/3321>.

KIRJE LUKUPIIRILÄISILLE

Hei!

20.3.2013

Olen Satu Vähämaa, kirjastovirkailija, joka aloitti kanssanne lukupiiritoiminnan. Pidän edelleen tiistaisin kokoontuvaa lukupiiriä, mutta torstain lukupiiriä pitää kolme kirjastonhoitajaa: Mari, Leena E., ja Leena K.

Opiskelen kirjastonhoitajaksi Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni koskee Itäkeskuksen kirjaston lukupiiritoimintaa vuodesta 2007 lähtien aina tähän päivään asti. Opinnäytetyössä tulen pohtimaan lukupiiritoiminnassa tapahtuneita muutoksia ja tulevaisuuden näkymiä. Tähän tarvitsen teidän apuanne.

Lähetän / annan teille tässä kyselylomakkeen, jossa on kymmenen kysymystä. Kysymyksiin voi vastata ihan lyhyesti tai pitkästi, miten vain itse haluaa. Tekstiä voi jatkaa paperin kääntöpuolelle tarvittaessa. Kysymyskohtia voi myös jättää tyhjiksi halutessaan.

Kysely on nimetön, eli en tiedä kuka vastaa ja mitä. Vastatessa voi olla aivan rehellinen ja antaa "risuja", jos siltä tuntuu. Kyselystä on kirjastollemme hyötyä myös yleisesti, sillä voimme antaa parempaa palvelua ja kehittää toimintaa vain, jos tiedämme, mitä asiakkaamme todella haluavat.

Kyselyyn voi vastata, vaikka ei käy kokoontumisissa säännöllisesti.

Kyselyn mukana on palautuskuori. Vastattuasi jätä kuori kirjaston palautelaatikkoon tai anna kirjaston henkilökunnalle.

Oikein mukavaa pääsiäisen aikaa ja aurinkoisia kevätpäiviä!

Terveisin Satu Vähämaa / Itäkeskuksen kirjasto / satu.vahamaa@hel.fi / 09-31085990

TUTKIMUSKYSYMYSLOMAKE

Lukupiirikysymyksiä opinnäytetyötä varten

Turun ammattikorkeakoulu

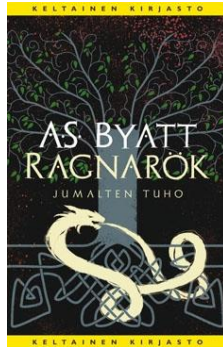
Satu Vähämaa / Itäkeskuksen kirjasto / huhtikuu 2013

1. a) Miten kuulit Itäkeskuksen kirjaston lukupiiristä?
b) Mikä sai sinut tulemaan mukaan?
c) Oletko aiemmin kuulunut lukupiiriin?
d) Kuinka kauan olet käynyt Itäkeskuksen kirjaston lukupiirissä (noin)?
2. Mitä lukupiiri sinulle merkitsee?
3. Millainen on hyvä lukupiirin vetäjä?
4. Miten lukupiiritoiminta on mielestäsi muuttunut sinä aikana kun olet käynyt Itäkeskuksen kirjaston lukupiirissä?
5. Mitä haluaisit muuttaa nykyisessä lukupiiritoiminnassa?
6. Onko se mielestäsi hyvä, että lukupiirin jäsenet alustavat lukupiiriä? Miksi?
7. Oletko alustanut lukupiiriä? Haluatko alustaa lukupiiriä joskus? Onko se, että lukupiiriläiset kirjoittavat kirjastoon lukupiiriblogia hyvä vai huono idea?
8. Mitä kirjallisuus sinulle merkitsee? Millaisesta kirjallisuudesta pidät?
9. Mikä on lukupiirissä parasta?
10. Onko sinulla ideoita kirjaston kaunokirjallisuuspalvelujen kehittämiseksi?
11. Miten lukupiirikirjat tulisi valita?

ITÄKESKUKSEN KIRJASTON BLOGI, ”LUKUPIIRILÄINEN BLOGGAA”

Lukupiiriläinen bloggaa

A.S.BYATTIN RAGNARÖK : JUMALTEN TUHO

Mikä kirja tulikaan valituksi marraskuisen tiistain lukupiiriin! Olikohan meistä kukaan kuullutkaan kirjailijasta nimeltä A.S.Byatt. Hänen laajasta tuotannostaan on suomennettu vain neljä teosta, Pieni musta kirja, Lasten kirja ja Riivaus: Romanttinen kertomus, joka on saanut Booker-palkinnon.

Valitsemassamme kirjassa Ragnarök: Jumalten tuho on toisen maailmansodan aika. Englannin maaseudulla kulkee niittypolkuja pitkin kouluun laiha lapsi. Äiti on antanut hänelle myyteistä kertovan kiehtovan kirjan Asgård ja jumalat. Lapsi kaipaa Euroopan ja Afrikan yllä lentävää isäänsä ja on varma, että isä ei tule sodasta takaisin. Sota-ajan todellisuus ja myyttisten jumalten edesottamukset vuorottelevat ja sekoittuvat kirjassa. Ehkä myös laihan lapsen mielessä.

Ragnarök pursuaa kasveja, eläimiä ja jumalia sellaisella vimmallalla, että hyvä kun mahtuvat kirjan kansien sisään. Joku oli ottanut selvää, että onko moisia eläimiä ja kasveja olemassakaan, mutta kuulemma on. Jumalat riehuvat, taistelevat, juonivat ja saavat aikaan sekasortoa ja lopulta maailma tuhoutuu. Todellisessa elämässä sota loppuu ja laihan lapsen isä palaa kotiin. Kirjan luettuani olin hieman pyörällä päästäni enkä ollut varma, mitä olin lukenut.

Olin vähän huolissani, että syntyykö tästä sopasta keskustelua. Mutta tietysti syntyi, niin kuin aina. Vilkas keskustelu virisi myyttien vaikutuksesta kaunokirjallisuuteen, tavastamme kuluttaa, tuottaa jätettä, turmella luontoa. Kirjailijan sanoin: ”Me olemme eläinlaji, joka on tuhoamassa maailman, johon olemme syntyneet.”

Lukupiirin ansiosta löytyi uusi kirjailijatuttavuus: hain eilen kirjastosta Byattin kirjan The Djinn in the Nightingale's Eye. Se on yöpöydälläni, luin siitä eilen illalla yhden sadun. Oikein sopiva iltasatu, onnellinen loppu ja kaikki.

Pirkko Reinimaa

LUKUPIIRIOHJELMA KEVÄT 2014

Tammikuu: kirjaston kokoushuoneessa

vk 3 14.1. / läsnä 14 hlöä

pitää: Satu Vähämaa

kirja: *René Gothoni : Tuntematon pyhiinvaeltaja, WSOY, 2000*

Helmikuu: kirjaston kokoushuoneessa

vk 7 11.2. / läsnä 14 hlöä

pitää: Mirja M.

kirja: *James Dickey : Syvä joki, Tammi, 2009*

Maaliskuu: kirjaston kokoushuoneessa

vk 11 11.3. / läsnä 13 hlöä

pitää: Anna-Liisa P.

kirja: *Leymah Gbowee : Meissä on voimaa, Like, 2012*

Huhtikuu: kirjaston kokoushuoneessa

vk 17 22.4. / läsnä 12 hlöä

pitää: Maija L.

kirja: *Mitch Albom : Tiistaisin Morrien luona, WSOY, 1999*

Toukokuu: Kulken kerhohuoneessa

vk 20 13.5. / läsnä 12 hlöä

pitää: Anna-Liisa O.

kirja: *Alice Munro : Kerjäläistyttö, Tammi, 2009*

ANNA KIRJASUOSITUKSESI

Haluatko jakaa kanssamme omat kirjavinkiksis? Voit lähettää niitä sähköpostiosoitteeseen:

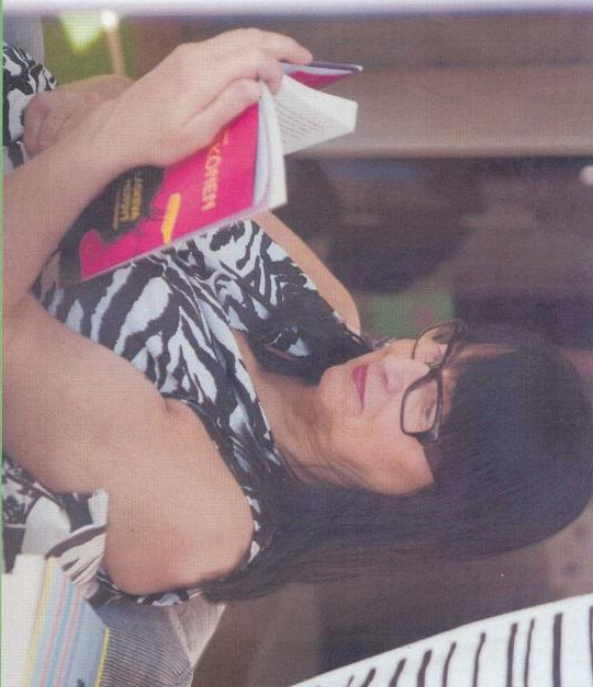
lukupiiri_itakeskuksen_kirjasto@hel.fi

LUKUVALMENTAJA

Henkilökohtainen lukuvalmentaja johdattaa sinut lukemattomien kirjojen pariin.

Varaa aika maksuttomaan valmennukseen:
itikesenlukuvalmentaja@hel.fi

puh: 09-31085090

LUKUPIIRIT:

torstai 20.3 / 24.4 / 15.5 klo 18:30 - 19:45

tiistai 11.3 / 22.4 / 13.5 klo 13 - 15

lisää tietoja: lukupiiri_itakeskuksen_kirjasto@hel.fi

LUKUHELMIÄ
Asiakkaat ja henkilökunta
suosittelevat

maaliskuu 2014
Itäkeskuksen kirjasto

Berliiniin : retkiä lähihistoriaan

Marjaleisa ja Seppo Henttilä, Kirjapaja, 2008

Tämä kirja on sekä muistelmia että matkakirja. Se tarjoaa jännittäviä näkökulmia Berliiniin ja Euroopan lähihistoriaan. Luki ja viedadän jopa Stasin kidutuskammioihin, eikä juutalaisvainojen kauhuiltaan voi välttyä. Näkymiä avataan myös jälleen yhdistyneen Saksan pääkaupunkiin Berliiniin, joka on perustettu 1200-luvulla. Kirjassa on myös selkeät kartat kaupungin keskustasta ja Berliiniin ympäristöstä. Teos sopii yhtä hyvin Berliiniin matkustavien matkaevääksi kuin tuihdiksi paketiiksi historiasta kiinnostuneille nojatuolimatkailejoille.

Eero

Från Lexå till Glitterscenen : finlandssvenska tidsbilder, läsningar, författarporträtt 1960-2013

Tuva Korsström, Schildts & Söderströms, 2013

Vill du åka snålskiuts med Tuva Korsström genom 50 år av finlandssvensk litteratur? Läs då hennes bok *Från Lexå till Glitterscenen, Finlandssvenska tidsbilder, läsningar, författarporträtt 1960-2013* (Schildts & Söderströms). Tuva Korsström har i fem års tid läst det mesta från Christer Kihlgren till Monika Fagerholm och berättar och analyserar över 130 författares arbete. Du får allting färdigt serverat. Boken på drygt 500 sidor är bokstavligt sagt lättare att läsa i soffan än i sängen. Resan genom årtiondena kan du göra i kronologisk ordning eller stanna här och där med den författare du just då vill träffa. Trevlig res!

Lena

Salaisuus sydämessäni : presidentti Kennedy ja minä

Mimi Alford, Otava, 2012

Eiköhän meillä jokaisella ole jokin salaisuus, jota emme halua tai voi kertoa kenellekään. Mimi Alford säilytti omaansa yli 40 vuotta. Tässä teoksessa hän kertoo asioita omasta elämästään sekä julkisuudessa tunnetuista henkilöistä.

Elettiin kesää 1962, jolloin Mimi oli 19-vuotias collegeopiskelija ja työskenteli Washingtonissa Valkoisen talon lehdistötoimistossa harjoittelijana. Presidenttinä oli tuolloin John. F. Kennedy. Sinä kesänä kaikki muuttui.

Voi vain ihmetellä, mikä on se voima, joka saa naisen tekemään sellaista mikä on vastoin hänen moraaliaan ja periaatteitaan. Kennedy oli älykäs, hurmaava, oikeudenmukainen, koko maailman ihaillema johtaja ja presidentti.

Onkin kenties vaikea sulattaa se tosiseikka, että siveä ja naiivi perhetyttö voi päätyä neljäntenä työpäiväänsä presidentin rakastajattareksi. Suhde kesti aina presidentti Kennedyn kuolemaan saakka. Mimi ei kuitenkaan halua tulla määritellyksi pelkästään presidentin leikkikaluna ja rakastajattarena. Siksi kirjassa kerrotaan paljon muistakin asioista.

Marja

"Yölukenemista"

Pätkäinen herää 02.10 nukkuttuaan kolme tuntia. Uuen päästä pitäisi vielä saada kiinni. Yöpöydällä on tarjolla tällä kerralla hyviksi havaitut, rauhoittavat positiiviset kirjastävät.

Kirjeitä 2, vuosilta 1891 - 1898

Anton Tsehov, Otava, 1986, valkoinut, suomentanut ja selityksiin varustanut Martti Anhava

Olen Tsehovini lkenut - kotona ollaan. Henkevä, sarkastista, optimistista. Kirjekokoelman myöhempi osa, joka päättyy Tsehovin kuolinvuoteen 1904, ei ole unilukemista. Martti Anhavan selitykset kirjeiden lopussa avaavat venäläistä elämää.

Yhdeksän mustaa joutsenta : Swanin sisarusten kirjeitä

Toimittanut Antero Manninen, SKS, 1993

"Ah, miten sympattisia ja eläviä sisarusia: HELMI, AINO, SAIMI, ELLI, TOINI, LYYLI, ANNI, ILMA, NELMA."

Kirje 220 Nelmalta vanhemmilleen, päivätty Helsingissä 18.5.1899:

"Hämmästyte varmaan kovin kun kerron, Teille kenties aivan odottamattoman uutisen, että olen kihloissa Kitti Sibeliuksen kanssa." Kun koettaa muistella ulkoa yhdeksän eloisain neidin nimiä ja lempinimiä - alkua unettaa.

Pikku Heidi

Johanna Spyri, 1993

Nouset Heidin ja vuohtien kera kukkiville alppimäille - todellinen pastoraali-idylli. Ilma on kevyttä hengittävää. Frankfurt ja muut meluisat paikat kaukana. Isoä turvana. Tämä kirja tarjoaa terapiaa ja pakoa vaikeuksista. Kivoja isoäitejäänkin on kaksittain.

Vappulitisa

Pieni punainen sanakirja rakastavaisille

Xiaolu Guo, Atena, 2008

Pieni punainen sanakirja rakastavaisille on riemukas kirja kiinalaisesta naisesta, joka pääty vanhempiensa vaatimuksesta Lontooseen opiskelemaan englannin kieltä. Apunaan hänellä on pieni punainen muistikirja, johon hän ryhtyy kokoamaan englanniksi kirjoitettain sanakirjaa, jonka avulla kulttuurien törmäyksestä yrittään selvittää ja jonka kautta nainen vähitellen saa haltuunsa kielen ja paljon muuta. Tarinan myötä parantuva kielitaito näkyy kirjan kielessä, mikä tuo siihen ihan oman lisänsä. Kirja on myös rakkaustarina, mutta ennen kaikkea tarina oman itsen löytämisestä.

Suosittelien erityisesti: nille, jotka haluavat nauraa länsimaalaisen kulttuurin omituisuuksille, kieltä rakastaville ja onnellisia loppuja kaipaaville

Kaisa-Reeta

Ne jotka jäävät

Tua Harro, Otaava 2013

Tua Harmon kirjoittama esikoisteos *Ne jotka jäävät* on kieleltään ja rakenteeltaan kypsä teos. Sen päähenkilö Frida tutki sukunsa historiaa ja tärkeäksi henkilöksi isän lisäksi nousee isän isä Poju, joka elämänsään on lähtenyt aina uudelleen ja uudelleen, jättäen taakseen vaimoja ja lapsia ja lupauksia, joita ei koskaan täytä. Frida itse miettii onko hän niitä, jotka jäävät vai niitä jotka lähtevät. Kaksi ihmistä hän ei voi olla yhtä aikaa vaikka toinen pyytäisi. Jos jää, vaikka tahtoisi lähteä, mieli voi hajota ja ihminen pakenee todellisuutta kuten Fridan isälle käy. Kirjailija kohtelee hahmojaan hellästi, ymmärtää näiden hyviä ja pahoja tekoja, pohdiskelee perhettä, elämää ja etenkin Fridan omia valintoja, sitä mitä edellisten sukupolvien valinnat vaikuttavat tämän päivän ratkaisuihin.

Pirjo

Lumen maa

Yasunari Kawabata, Tammi, 2012

Erikoinen ja haakea rakkaustarina, joka vie lukijan 1900-luvun alun Japaniin. Vuoristosta elämänhalua etsivä Shimamura kohtaa kylpylässä viehättävän nuoren naisen Komakon, jonka luokse hän huomaa palaavansa yhä uudestaan ja uudestaan... Itämainen symbolikerronta ja esteettiset luontokuvausaset ovat virkistävää vaihtelua suoraviivaiseen kerrontaan tottuneelle lukijalle.

Mari

Einen keittio, eines kök

Kaarina Valoalto, Tammi, 2002

Onko tämä runo? Onko tämä romaani? Tässä on kirja joka hämmentää, naurattaa ja ihastuttaa. Valoalto kuvaa 50-luvun Helsingin lapsen silmin. Einen keittio on lyriinen leikki ja tunnelmakuvausta parhaimmillaan; aikakauden hajut, maut ja ilmapiiri hypäpävät kirjan sivulta elävästi esiin. Vaikkeasti lokeroitava, ehdottomasti itse koettava!

Mari

Hyvä maa

Pearl. S. Buck, WSOY, 1995

Kirja on sukuromaani ja sijoittuu Kiinan maaseudulle. Rutköhää talonpoika Wang Lung raataa pellolla vaimonsa O-lanin kanssa koko nuoruutensa. Lisäksi O-lan synnyttää lähes vuosittain uuden suun ruokittavaksi. Wang Lungin onni kuitenkin kääntyy muutamien hyvin tehtyjen maan omistukseen liittyvien päätösten johdosta. Hän vaurastuu yhä rikkaaksi kuin kylän rikkain suku, mutta rikkaudet aiheuttavat Wang Lungille ja hänen perheelleen suunnatonta surua.

Hyvä maa on elämänviisas, silmiä avaava aikuisten satu, jonka kerronta on hypnoottisen sujuvaa. Vaikka kirja on kirjoitettu 1930-luvulla, se on aina vain yhtä ajankohtainen universaalien teemojensa johdosta. Buck sai Nobelin palkinnon paljolti juuri tämän kirjan ansiosta vaikka suuren osan elämästään Kiinassa asuneena, kirjoitti lukuisia muitakin Kiinaan sijoittuvia romaaneja.

Satu